

1 9 9 8

J A R V E R S L A G B V D

Het verzekeren van veiligheid voor de burgers is een kernverantwoordelijkheid van de overheid. De Binnenlandse Veiligheidsdienst vervult in dat kader zijn eigen, specifieke rol. De dienst richt zich op het tijdig onderkennen van bedreigingen voor onze democratische samenleving en op het beheersbaar maken van veiligheidsrisico's. In dit jaarverslag leest u welke de aandachtsgebieden waren van de BVD in 1998. Vele daarvan zijn ook nu nog actueel.

Het werkkterrein van de Binnenlandse Veiligheidsdienst laat, tegen het einde van dit millennium, een opvallende verscheidenheid zien. Naast gewelddadige politieke en fundamentalistische groeperingen en activiteiten van buitenlandse inlichtingendiensten, zijn ook de beveiliging van internationale gerechtshoven en bepaalde aspecten van georganiseerde misdaad, mensensmokkel en voetbalvandalisme onderwerp van aandacht. Daaruit blijkt wel hoezeer het dreigingsbeeld, sinds het verdwijnen van de oost-west tegenstelling zo'n tien jaar geleden, is veranderd. De samenleving is sindsdien echter niet minder kwetsbaar geworden.

Met dit jaarverslag geeft de BVD - zoals de dienst gewoon is - zo veel mogelijk opening van zaken. Buiten de openbaarheid blijft de informatie die betrekking heeft op operationele aangelegenheden. Deze wordt uitsluitend verstrekt aan de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer. Dat neemt echter niet weg dat dit verslag in mijn ogen een goed zicht biedt op de werkzaamheden van de BVD.

*De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
A. Peper*

1	Ontwikkelingen op het gebied van de binnenlandse veiligheid	9
1.1	Een complexere wereldorde	9
1.2	Nieuwe veiligheidsrisico's	10
1.3	Integriteit en veiligheid van de openbare sector	12
1.4	Proliferatie van massavernietigingswapens en illegale handel in conventionele wapens	13
1.5	Terrorisme en andere vormen van politiek geweld	14
1.6	Informatie- en communicatietechnologie	15
1.7	Een nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten	16
2	Aantasting van grondrechten	19
2.1	Extreem rechts	19
2.2	Islamitische organisaties	20
2.2.1	Politieke Islam in Nederland	20
2.2.2	Milli Görüs	21
2.3	Bemoeienis van vreemde mogendheden	22
2.3.1	Zuid-Slavische staten	22
2.3.2	Irak	24
2.3.3	Iran	25
2.3.4	Marokko	26
2.3.5	Libië	26
2.3.6	Russische inlichtingen- en veiligheidsdiensten	27
3	Georganiseerde criminaliteit	29
3.1	Contra-strategieën	29
3.2	Unit Synthetische Drugs (USD)	29
3.3	Mensensmokkel	30
3.4	Oost-Europese georganiseerde criminaliteit	31
3.5	Criminaliteit en etnische minderheden	31
4	Terrorisme en ander politiek geweld	33
4.1	Terrorismedreiging in de Europese Unie	33
4.2	Radicale islamitische organisaties	34
4.2.1	Algerije: GIA	34
4.2.2	Egypte: al-Jama'a al-Islamiyya	35
4.2.3	Turkije: Kaplan	36
4.2.4	Overig	36
4,3	Iran: Mujahedin-e Khalq	36

4.4	Revolutionaire Volksbevrijdingspartij-Front (DHKP-C, Devrimci Halk Kurtulus Partisi-Cephesi)	37
4.5	Koerdische Arbeiderspartij (PKK, Partiyê Karkerên Kurdistan)	38
4.6	Turks extreem-nationalisme	39
4.7	Noord-Ierse terreurorganisaties	40
4.8	Gewelddadig activisme	40
5	Proliferatie van massavernietigingswapens en conventionele wapenhandel	41
5.1	Proliferatie van massavernietigingswapens	42
5.2	Ongewenste handel in conventionele wapens	43
6	Beveiligingsbevordering	45
6.1	Informatiebeveiliging	45
6.1.1	Trusted Third Parties (TTP's)	46
6.1.2	(Bijzondere) Informatiebeveiliging bij de rijksoverheid	46
6.2	Vitale sectoren	47
6.2.1	Burgerluchtvaart	47
6.2.2	Beveiliging in de sector telecommunicatie	47
6.3	Overheidsinstanties en (defensie order-) industrie	48
6.4	Overige beveiligingsaangelegenheden	49
6.5	Integriteitsonderzoeken	49
6.6	Meldpunt voor integriteitsaantastingen	50
6.7	Uitvoering Wet veiligheidsonderzoeken	51
6.7.1	Vertrouwensfuncties	51
6.7.2	Veiligheidsonderzoeken	52
7	Overige aandachtsgebieden	55
7.1	Suriname	55
7.2	Voetbalvandalisme	56
7.3	Molukkers	56
7.4	Lockerbie-Proces	57
7.5	Marokkanen	58

8	Samenwerking	59
8.1	Samenwerking in Nederland	59
8.1.1	Militaire Inlichtingendienst	59
8.1.2	Politie en bijzondere opsporingsdiensten	59
8.2	Samenwerking binnen het Koninkrijk	60
8.3	Internationale samenwerking	61
8.3.1	De BVD-liaisons in het buitenland	61
8.3.2	West-Europese inlichtingen- en veiligheidsdiensten	62
8.3.3	Midden-Europese Inlichtingen- en veiligheidsdiensten	63
8.3.4	Oost-Europese inlichtingen- en veiligheidsdiensten	64
8.3.5	Noord-Afrika	60
8.3.6	NAVO en WEU	64
9	Informatieverschaffing en klachtenbehandeling	67
9.1	Verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob)	67
9.1.1	Toetsing door de rechterlijke macht	68
9.1.2	Behandeling van inzageverzoeken in de toekomst	68
9.2	Klachten	69
9.2.1	Aantal klachten	70
10	Organisatie en personeel	71
10.1	De organisatie van de BVD	71
10.2	Personeel	73
10.3	Informatievoorziening	74
10.4	Financieel kader	74
Bijlage 1	Overzicht Kamerstukken	78
Bijlage 2	Sturing en controle	81

HOOFDSTUK 1

In dit hoofdstuk worden ontwikkelingen beschreven op het gebied van de binnenlandse veiligheid en worden de belangrijkste aandachtsgebieden aangegeven waarop de BVD zich richt. Ook wordt ingegaan op de aanstaande veranderingen in het wettelijk kader waarbinnen de BVD opereert.

1.1 Een complexere wereldorde

Sinds het einde van de Koude Oorlog zijn de internationale verhoudingen verschoven en is er een complexere wereldorde ontstaan. Ook in de binnenlandse situatie hebben zich veranderingen voorgedaan. Daarmee heeft ook een geleidelijke, maar ingrijpende wijziging plaatsgevonden in de aandachtsgebieden van de BVD. Het aantal onderwerpen is aanmerkelijk toegenomen en er is sprake van een toenemende differentiatie in de aard van de problematiek. Met het vervagen van de Europese binnengrenzen, de veranderende relatie met Oost-Europa en de voortschrijdende mondialisering heeft het werkterrein van de BVD bovendien een veel sterkere internationale dimensie gekregen. Bij een beperkt aantal middelen wordt het dientengevolge steeds meer noodzakelijk om keuzes te maken in het werk van de BVD. Prioriteitstelling is nodig om professionaliteit te kunnen waarborgen.

Een andere ontwikkeling betreft de aard van de veiligheidsrisico's. Waar in het verleden sprake was van een beperkt aantal en meer eenduidige risico's, zijn de veiligheidsrisico's van vandaag in toenemende mate een intrinsiek onderdeel van maatschappelijke processen, zoals migratie en informatisering. Dit betekent dat de BVD die processen moet doorgronden om een bijdrage te kunnen leveren aan eventuele bijsturing. Waar voorheen sterk de nadruk lag op persoons-, organisatie- en

feitgebonden informatieverstrekking, wordt in toenemende mate gevraagd om meer algemene inschattingen en oordelen over veiligheids-implicaties van maatschappelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen op het gebied van vrede en veiligheid. De nota 'De politieke Islam in Nederland', die in 1998 werd uitgebracht, is een voorbeeld van zo'n algemene analyse.

De BVD houdt zich naar aanleiding van vragen uit politiek en samenleving in toenemende mate bezig met thema's als de multiculturele samenleving, aspecten van de georganiseerde criminaliteit en integriteit van het openbaar bestuur. De contacten met organisaties als politie, justitie, Buitenlandse Zaken, Economische Zaken, de Immigratie en Naturalisatiedienst, de Militaire Inlichtingendienst en de bijzondere opsporingsdiensten worden steeds belangrijker. De BVD wil zich de komende jaren verder ontwikkelen tot een dienst die door politiek, overheid en samenleving gekend en geraadpleegd wordt als gezaghebbend adviseur in aangelegenheden die te maken hebben met de bescherming van de democratische rechtsorde, de staatsveiligheid en andere gewichtige belangen van de staat. Een dienst ook die in de openbaarheid treedt waar dat mogelijk en zinvol is en slechts geheimhouding betracht wanneer dat noodzakelijk is.

1.2 Nieuwe veiligheidsrisico's

Actuele ontwikkelingen in binnen- en buitenland dwingen de BVD er elk jaar weer toe om (tijdelijk) intensieve aandacht te geven aan bepaalde zaken. Zo kwam de relatie tussen Nederland en Suriname in 1998 verder onder druk te staan als gevolg van het Nederlandse aanhoudingsbevel voor Desi Bouterse en de voorbereiding van het proces tegen hem. Bovendien kan niet worden uitgesloten dat het proces gepaard zal gaan met uitingen van protest tegen de vervolging van Bouterse.

Gezien de recente ontwikkelingen rond de aanhouding van PKK leider Öcalan door Turkije zal de Koerdische kwestie intensieve aandacht blijven vragen. Hoewel de PKK zich in Nederland overwegend op diplomatieke en politieke wijze presenteert, betekent dit niet dat zij in geen enkel opzicht een gevaar vormt voor de veiligheid van Nederland. Er moet rekening mee worden gehouden dat de PKK naast politieke, ook andere en gewelddadige middelen kan en mogelijk zal aanwenden om de

Koerdenkwesatie voor het Europees voetlicht te brengen. Eind 1997 kondigde zich een verscherping van de situatie in Kosovo aan. De BVD heeft sindsdien aandacht voor activiteiten in Nederland die het vinden van oplossingen voor het conflict aldaar bemoeilijken. Hierbij moet gedacht worden aan logistieke en financiële ondersteuning van betrokken partijen vanuit Nederland en aan werving voor krijgsdienst in Kosovo. Sedert het begin van de NAVO-actie 'Allied Force' in Joegoslavië heeft de BVD ook intensievere aandacht voor bepaalde activiteiten van hier verblijvende minderheden uit de Zuid-Slavische staten.

Een ander veiligheidsrisico waar de BVD een taak heeft gekregen houdt verband met de huisvesting in ons land van internationale organisaties zoals de Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW). Met de komst van het Joegoslavië Tribunaal zijn tevens de spanningen tussen de betrokken partijen geïmporteerd. Nederland heeft in zijn rol van facilitator een bijzondere verantwoordelijkheid voor de veiligheid van alle betrokkenen en moet rekening houden met de veiligheidsbelangen van alle partijen. De verwachting is dat dit type veiligheidsrisico's en de benodigde inspanningen van de BVD verder zullen toenemen met de komst van het voor het Lockerbie-proces gevormde Schotse Hof en het Internationale Strafhof voor oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid.

Een ander nieuw onderwerp voor de BVD in 1998 betrof het onderzoek naar eventuele (politiek gemotiveerde) verstoorders van het WK-voetbal in Frankrijk. De BVD heeft een taak bij deze evenementen, wanneer de (dreigende) verstoring van de openbare orde voortkomt uit heimelijke en/of geregisseerde activiteiten met een politiek oogmerk. Dezelfde taak heeft de BVD - in aanvulling op die van de politie - ook bij het komende EK 2000 in Nederland. De BVD zal met het oog op het EK 2000 informatie vergaren over kernen van voetbalsupporters, die geregisseerd en/of georganiseerd, uit zijn op ernstige verstoringen van de openbare orde die kunnen leiden tot maatschappelijke ontwrichting.

In januari 1999 is een project gestart om de inwinning en analyse van financieel-economische gegevens te structureren en te optimaliseren ten dienste van de uitvoering van de gehele taakstelling van de BVD.

Verschillende veiligheidsrisico's ontstaan in samenhang met de instroom in ons land van groepen personen met zeer uiteenlopende

achtergronden. Er is sprake van import van politiek-etnische conflicten, zoals die tussen nationalistische Turkse groeperingen en de PKK. Ook de actieve bemoeienis vanuit moederlanden met in Nederland verblijvende gemeenschappen vormt een probleem. Zo richten de Iraakse, Iraanse en Libische inlichtingendiensten zich op het lokaliseren en intimideren van in Nederland verblijvende opposanten tegen de regimes in die landen. De BVD heeft tot taak alert te zijn op deze verschijnselen. Voor landen als Egypte en Algerije geldt dat leden van gewelddadige oppositiebewegingen soms hun toevlucht zoeken in Nederland. Voorkomen dient te worden dat vanaf Nederlands grondgebied terroristische aanslagen worden voorbereid.

Het rapport 'De politieke Islam in Nederland' beoogde politiek en bestuur een betrouwbaar beeld te geven van de betekenis en omvang van de radicale Islam in Nederland. In de nota wordt geconcludeerd dat slechts kleine aantallen moslims in Nederland radicale opvattingen huldigen en bereid zijn het ideaal van een islamitische staat of wereldorde met (steun aan) geweld dichterbij te brengen.

De BVD heeft ook een taak waar het gaat om de illegale instroom van personen. Om die reden draagt de BVD bij aan de taskforce mensen-smokkel die in 1997 is geformeerd. Via contacten met zusterdiensten zijn aanknopingspunten verkregen voor gericht onderzoek naar de betrokkenheid van (internationale) georganiseerde criminaliteit, buitenlandse inlichtingendiensten en politiek- of religieus-extreme organisaties. In 1999 zullen deze onderzoeken verder vorm krijgen.

1.3 Integriteit en veiligheid van de openbare sector

Het kabinet hecht aan een kwalitatief hoogwaardige overheid. Twee aspecten daarvan die steeds meer maatschappelijke aandacht genieten, zijn de integriteit van de openbare sector en de beveiliging van staatsgeheimen en vitale onderdelen van onze samenleving. De BVD geeft beveiligingsadvies aan instellingen en bedrijven en heeft methodieken ontwikkeld om beveiliging en integriteit van organisaties te verbeteren.

Als sluitstuk van een beveiligingstraject kunnen op advies van de BVD in een organisatie vertrouwensfuncties worden aangewezen. Naar personen die een vertrouwensfunctie gaan vervullen verricht de dienst een veiligheidsonderzoek. Door de toenemende complexiteit van onze samen-

leving en de daardoor telkens veranderende dreigingsbeelden is het een noodzaak om de veiligheidsonderzoeken regelmatig tegen het licht te houden. Daar komt bij dat het aantal vertrouwensfuncties bij de rijksoverheid in de laatste jaren gestaag is toegenomen waardoor ook het aantal veiligheidsonderzoeken toeneemt. Zowel inhoudelijk als getalsmatig vormen deze onderzoeken dan ook één van de kernactiviteiten van de BVD.

De bovengenoemde activiteiten zijn preventief van aard. Uit onderzoeken van politie en justitie komen aanwijzingen naar voren die duiden op bestaande praktijken van afpersing, corruptie en belangenverstrengeling binnen de openbare sector. Om burgers de gelegenheid te geven melding te doen van zaken die hiermee in verband staan, kent de BVD een Meldpunt Integriteitsaantastingen. Hiernaast doet de dienst onderzoek naar de verwevenheid van onder- en bovenwereld en de bedreigingen voor de staatsveiligheid die hieruit kunnen voortvloeien.

1.4 Proliferatie van massavernietigingswapens en illegale handel in conventionele wapens

De Nederlandse regering wil zich met kracht inzetten voor een versterkt regime voor het tegengaan van de proliferatie van massavernietigingswapens en een verscherping van het bestaande beleid voor de doorvoer van strategische goederen. Ook zullen de criteria voor wapenexporten strikt geïnterpreteerd worden. De proliferatie van massavernietigingswapens heeft uitgebreid aandacht gekregen vanwege ontwikkelingen in een aantal risicolanden, zoals India en Pakistan. De BVD is actief in diverse internationale verbanden die uitvoering geven aan internationale verdragen en multilaterale afspraken over het tegengaan van proliferatie. De inspanning van de BVD betreft het onderkennen van heimelijke verwervingsactiviteiten van vreemde mogendheden in of via Nederland ten behoeve van hun programma's voor massavernietigingswapens en ballistische raketprogramma's.

In 1998 heeft het ministerie van Economische Zaken voorbereidingen getroffen om het bestaande regime voor de doorvoer van strategische goederen te verscherpen. Het ligt in de bedoeling via een aanpassing van de in- en uitvoerwetgeving, de doorvoer van conventionele wapens via het Nederlands grondgebied aan striktere regels te binden. Een bijzonder aandachtspunt blijft nog de doorvoer van onderdelen die

zowel militaire als civiele toepassingen kennen, de zogenaamde 'dual use' goederen.

Een ander aandachtspunt is de bemoeienis van criminele groeperingen met de illegale handel in conventionele wapens die bestemd zijn voor afnemers in internationale spanningsgebieden. Het gevaar bestaat dat deze wapens in terroristische circuits terechtkomen.

1.5 Terrorisme en andere vormen van politiek geweld

De terroristische dreiging in Europa is het afgelopen jaar aanzienlijk afgenomen. Zowel in Noord-Ierland als in het Baskenland zijn wapenstilstanden afgekondigd en zijn er duidelijke aanwijzingen dat men tracht tot politieke oplossingen te komen. De aanwezigheid van gewelddadige islamitische terreurgroepen zoals de FIS, GIA, Al JAMAI en personen rond Osama Ben Laden blijven echter de aandacht vragen van politieke en veiligheidsdiensten. Nederland is in het kader van internationale terrorismebestrijding actief in EU-verband. De BVD zal het komend jaar meer aandacht besteden aan nieuwe ontwikkelingen als de toepassing van Internet en het gebruik van chemische, biologische en nucleaire wapens door terroristische groepen.

In Nederland was het afgelopen jaar geen sprake van gewelddadige acties van radicaal-linkse activisten. In overeenstemming daarmee is dan ook sprake van een beperkte inspanning van de BVD op dit gebied. Aandacht vergen wel activisten die onder de vlag van Groen Front de tenuitvoerlegging van infrastructurele werken als de Betuwelijn, de HSL en de uitbreiding van Schiphol trachten te voorkomen onder het motto 'saboteren door vertragen'.

Extreem rechtse groeperingen hebben zich in 1998 slechts sporadisch gemanifesteerd. De verwachting is dat extreem rechts in Nederland voorlopig een randverschijnsel zal zijn, gelet op de animositeit tussen verschillende organisaties en de gebleken weerstand in de Nederlandse samenleving tegen het extreem-rechtse gedachtegoed. De inzet van de BVD is daarmee in overeenstemming.

1.6 Informatie- en communicatietechnologie

Nieuwe ontwikkelingen in de informatie- en communicatietechnologie bieden de BVD kansen en bedreigingen. Kansen als het gaat om nieuwe inlichtingenmiddelen en toegang tot nieuwe openbare informatiebronnen welke van essentieel belang zijn voor het functioneren van de dienst. Aan de andere kant is de inzetbaarheid van een belangrijk inlichtingenmiddel in het geding: de interceptie van telecommunicatie. De technische ontwikkelingen en de liberalisering van de telecommunicatiemarkt dreigen voor een achterstand te zorgen waar het gaat om het voldoen aan de inlichtingenbehoefte van de betrokken overheidsdiensten op het gebied van opsporing en nationale veiligheid. De BVD levert daarom een bijdrage aan de beleidsontwikkeling, die er op is gericht het gebruik van dit middel ook in de toekomst mogelijk te maken. Een aantal relevante ontwikkelingen in dat verband zijn de totstandkoming en uitvoering van de nieuwe Telecommunicatiewet, de intrede van satelliettelefonie en de beschikbaarheid van cryptografie.

Eind 1998 is de Telecommunicatiewet in werking getreden. Daarin zijn diverse voorzieningen getroffen om nu en in de toekomst telecommunicatie te kunnen aftappen en opnemen in die gevallen waarin dat is toegestaan. Niet alleen schrijft de wet voor dat (nieuwe) telecommunicatienetwerken en -diensten zodanig ingericht moeten zijn dat zij aftapbaar zijn, ook wordt de medewerkingsplicht voor de aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken en -diensten geregeld. Bijzondere aandacht verdient het aftappen en opnemen van gesprekken via mobiele telefoons voorzien van zogeheten pre-paid cards. De nieuwe wet treft hiervoor een specifieke regeling. Het Besluit aftappen openbare telecommunicatienetwerken en -diensten, dat op basis van de Telecommunicatiewet is vastgesteld, geeft nadere regels voor de technische aftapbaarheid.

In het komende jaar zal de satelliettelefonie zijn intrede doen. Hiermee is het voor gebruikers mogelijk om op elke plek in de wereld gebruik te maken van een telecommunicatieverbinding, ongeacht of er een vaste dan wel een mobiele infrastructuur aanwezig is. Er wordt aan gewerkt om de interceptie van dit soort communicatiesystemen in voorkomende situaties mogelijk te maken.

Ter beveiliging van het elektronisch berichtenverkeer wordt in de marktsector in toenemende mate gebruik gemaakt van cryptografische producten. Het gebruik van deze producten wordt mede bevorderd door de versoepeling van de exportrestricties vanuit de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. De snelle ontwikkeling van elektronische handel via Internet zal eveneens leiden tot een toenemend gebruik van cryptografische producten. Meer en gevarieerdere vormen van encryptie vragen om extra inspanningen om interceptie te kunnen blijven plegen. In 1998 heeft de BVD veel energie gestoken in de ontwikkelingen rond cryptografie en zogenaamde Trusted Third Parties (TTP's). Goede (inter)nationale afspraken met TTP's over het beheer van en toegang tot sleutels zijn van belang, om te voorkomen dat opsporingsdiensten en inlichtingen- en veiligheidsdiensten geen toegang kunnen krijgen tot de oorspronkelijke berichten. In 1999 zal de BVD zich blijven inspannen om nationaal en internationaal regelgeving tot stand te brengen op dit gebied.

1.7 Een nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten

De Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten vormt het algemeen wettelijk kader voor het optreden van de BVD en de MID. In 1998 heeft de Tweede Kamer het voorstel voor een nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv) ontvangen. Het wetsvoorstel geeft een uitvoerige regeling voor de werkzaamheden van de BVD en de MID. Met het wetsvoorstel wordt beoogd te voldoen aan de eisen die het nationale en internationale recht hieraan stellen. Transparantie (voorzienbaarheid en kenbaarheid) alsmede controleerbaarheid vormen daarbij kernbegrippen. Zo worden de (bijzondere) bevoegdheden die de BVD bij de uitvoering van zijn taak mag gebruiken en het daarbij te hanteren afwegingskader in de nieuwe wet nauwkeurig omschreven. Het gaat hierbij om bevoegdheden als volgen en observeren, aftappen van telecommunicatie en het inzetten van agenten.

Het voorstel omvat ook de verplichting om jaarlijks in een openbaar verslag aan te geven op welke aandachtsgebieden de diensten hun activiteiten richten. Het wetsvoorstel voorziet verder in een regeling voor de kennisneming van eigen persoonsgegevens die door de dienst worden verwerkt en de instelling van een onafhankelijke Commissie van Toezicht. Deze commissie, die achteraf toezicht zal uitoefenen op de

rechtmatige uitvoering van zowel de nieuwe Wiv als de Wet veiligheids-
onderzoeken zal, net als dat bij de Nationale ombudsman het geval is,
inzicht krijgen in alle gewenste gegevens. Via haar rapportages (een
openbaar jaarverslag, de mogelijkheid van een geheim verslag aan de
commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten en toezicht-
rapportages) kan deze Commissie van Toezicht een belangrijke bijdrage
leveren aan een inzichtelijke publieke en parlementaire controle.

Eén van de onderdelen van de nieuwe wet betreft de nieuwe inlichtingen-
taak van de BVD. Deze taak heeft betrekking op het verrichten van
onderzoek naar andere landen. Bij de inwerkingtreding van de Wiv zal de
naam van de BVD worden gewijzigd in Algemene Inlichtingen- en
Veiligheidsdienst (AIVD).

HOOFDSTUK 2

De BVD heeft tot taak een bijdrage te leveren aan de bescherming van grondrechten van Nederlandse ingezetenen. De BVD verzamelt informatie over extremistische politieke groeperingen, zoals extreem rechtse en radicale islamitische organisaties. Daarnaast gaat de aandacht steeds meer uit naar de bemoeienis van buitenlandse mogendheden met etnische minderheidsgroepen in ons land.

2.1 Extreem rechts

Na het echec bij de verkiezingen voor de gemeenteraden en de Tweede Kamer heeft extreem rechts zich slechts sporadisch gemanifesteerd. Informeel overleg van bestuursleden van verschillende partijen, bedoeld om de krachten te bundelen en uiteindelijk te komen tot de vorming van een nieuwe partij, leidde door onderling wantrouwen niet tot overeenstemming. Er zijn geen aanwijzingen dat de Centrum Partij '86, na verboden te zijn verklaard en ontbonden, haar activiteiten in het geheim voortzet.

Neo-nazi's in ons land zijn georganiseerd in het Aktiefront Nationale Socialisten, de FAP-arbeiderspartij en de Nederlandse Volksunie. Het gaat om kleine groepen zonder kader, die slechts in naam verschillen en feitelijk één geheel vormen. De drie leiders functioneren als driemanschap, dat frequent contact onderhoudt met geestverwanten in België en Duitsland. De gemiddeld zeer jeugdige achterban kent verloop en omvat per saldo nog steeds niet meer dan enkele tientallen personen, die overwegend inactief zijn.

De verwachting is dat extreem rechtse groeperingen in Nederland voorlopig een randverschijnsel zullen zijn, gelet op de animositeit tussen de

organisaties, hun bouwvallige structuren en de gebleken weerstand in de samenleving tegen het gedachtegoed.

Evenals in 1997 leverde de BVD bijdragen aan de Monitor Racisme en Extreem Rechts. Deze publicatie verscheen in februari 1999 en was gewijd aan de relatie tussen de media en racisme en extreem-rechts. De Monitor werd in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties samengesteld door het Leids Instituut voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek (LISWO). In de volgende Monitor, die in het najaar van 1999 zal verschijnen, worden de gegevens verwerkt die de BVD heeft verzameld over inter-etnische geweldsincidenten. Ook aan bestuur, Openbaar Ministerie en politie stelde de BVD informatie ter beschikking.

2.2 Islamitische organisaties

De aandacht van de BVD voor islamitische organisaties in Nederland is gericht op de radicale politieke stromingen die zich daarbinnen manifesteren. In 1998 publiceerde de BVD een overzicht van de islamitische organisaties in Nederland. Bijzondere aandacht gaat uit naar eventuele radicale stromingen binnen de grootste islamitische organisatie in Nederland, de op Turkije georiënteerde Milli Görüs.

2.2.1 Politieke Islam in Nederland

Op 17 juni 1998 werd het BVD-rapport 'De politieke Islam in Nederland' uitgebracht en door de minister van Binnenlandse Zaken aan de Tweede Kamer aangeboden. Doel was om politiek en bestuur in een openbaar rapport een betrouwbaar beeld te geven van betekenis en omvang van de radicale islam in Nederland.

Het rapport concludeert dat slechts kleine aantallen moslims in Nederland radicale opvattingen huldigen en bereid zijn hun idealen met betrekking tot een islamitische staat of wereldorde met (steun aan) geweld dichterbij te brengen. De meesten van hen richten zich daarbij hoofdzakelijk op hun (voormalige) moederland en wijzen integratie van moslims in een westerse samenleving van de hand. Deze moslims en hun organisaties beïnvloeden het beeld van de islam negatief en dragen bij aan polarisatie en confrontatie tussen bevolkingsgroepen in Nederland. De BVD stelt zich tot doel deze personen en organisaties te

onderkennen en aan te wijzen. Daarmee wordt tevens beoogd stigmatisering van de totale islamitische gemeenschap tegen te gaan en een overdreven dreigingsbeeld te relativeren.

Het rapport kreeg veel aandacht in de media. In commentaren van journalisten en wetenschappers werd de inhoud veelal gekenschetst als genuanceerd en evenwichtig. Sommige moslimorganisaties gingen in hun reacties over tot zelfreflectie en zelfkritiek. Enkele minderheden-organisaties uitten echter de kritiek dat het rapport bij zou dragen aan de stigmatisering van de islamitische gemeenschap. De Tweede Kamer reageerde overwegend positief op het rapport en op de wijze waarop de BVD met een dergelijke openbare publicatie naar buiten trad.

2.2.2 Milli Görüs

De Turkse overheid heeft in 1998 haar beleid gecontinueerd om de verspreiding van het politiek-islamitisch gedachtegoed zoveel als mogelijk tegen te gaan. Zo zijn verscheidene prominenten van de Fazilet-partij (die is voortgekomen uit de in 1997 verboden Refah-partij) uit hun politieke functie gezet, waaronder de populaire burgemeester Erdogan van Istanbul. Vanuit de moslimgemeenschap zijn protest-demonstraties tegen het Turkse overheidsbeleid gehouden, maar dit heeft niet geleid tot een geweldsescalatie. De politiek-islamitische IGMG (Islamitische Gemeenschap Milli Görüs) - die gelieerd is aan de Fazilet-partij - stelt zich over het algemeen gematigd op. De Milli Görüs trok vooral de aandacht door een manifestatie in de Amsterdam Arena op 20 juni 1998. Onder de circa veertigduizend aanwezigen bevond zich ook de Turkse ex-premier Necmettin Erbakan.

De interne problemen waar de Milli Görüs beweging in Nederland in 1997 al mee te kampen had, zoals een afnemende motivatie bij de aanhang, hebben zich in 1998 doorgezet. De participatie van jongeren in de beweging is verder afgenomen. Daarnaast manifesteert zich onder de leden van de Milli Görüs beweging in Nederland een verschil in maatschappijvisie, parallel aan soortgelijke verschillen tussen de leden van de Turkse Fazilet-partij. In de ene visie staat het streven naar maatschappelijke participatie van islamieten, zoals dat wordt belichaamd door de bovengenoemde Erdogan, voorop. De andere, conservatieve maatschappij-opvatting, die meer is gericht op afscherming van de eigen identiteit, wordt vertegenwoordigd door Necmettin Erbakan. Op korte termijn valt geen radicalisering van de Milli Görüs-beweging te verwachten, hoewel

een klein aantal leden van de organisatie zich sterk kant tegen integratie. Het is bemoedigend te constateren dat binnen de Milli Görüs aanmerkelijke weerstand bestaat tegen radicalisering van de organisatie. De BVD zal de ontwikkelingen binnen de Milli Görüs blijven volgen.

2.3 Bemoeienis van vreemde mogendheden

De huisvesting van het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag en de aanwezigheid van bevolkingsgroepen uit het voormalige Joegoslavië, hebben Nederland tot het werkterrein gemaakt van diverse inlichtingendiensten uit de Zuid-Slavische Staten. Ook uit landen als Irak, Iran en Libië zijn inlichtingendiensten actief. Zij hebben als doel controle uit te oefenen op hier aanwezige bevolkingsgroepen en met name op leden van oppositionele groeperingen uit die landen. De Russische inlichtingendiensten SVR (civiel) en GRU (militair) verdienen de aandacht vanwege hun tegen westerse belangen gerichte activiteiten.

2.3.1 Zuid-Slavische staten

De BVD had aandacht voor ontwikkelingen op het gebied van de binnenlandse veiligheid die voortvloeien uit de conflicten in voormalig Joegoslavië. In 1998 was de aandacht vooral gericht op de veiligheid van het Joegoslavië-tribunaal van de Verenigde Naties dat in Den Haag is gehuisvest. Als gastland is Nederland verplicht zorg te dragen voor omstandigheden waarbinnen het tribunaal veilig en ongestoord kan functioneren.

De BVD droeg onder meer zorg voor de veiligheid van het tribunaal door advies te geven over te nemen beveiligingsmaatregelen, door risicoanalyses te vervaardigen en door op verzoek van de Verenigde Naties veiligheidsonderzoeken in te stellen naar lokaal geworven personeel in tijdelijke dienst. De veiligheidsrisico's met betrekking tot het Joegoslavië-tribunaal waren in 1998 reëel, gezien het grote aantal verdachten dat in dat jaar werd gearresteerd en naar Nederland overgebracht. In de regel vonden die arrestaties plaats door militaire acties van de VN-vredesmacht in Bosnië. De arrestaties maakten in Bosnië veel emoties los bij de bevolking, waardoor niet kon worden uitgesloten dat in Nederland represailles zouden volgen. Doordat de arrestaties vaak spontaan gebeurden of in het diepste geheim waren voorbereid, moest de Nederlandse overheid vaak op zeer korte termijn beveiligingsmaatregelen treffen.

Ook in 1999 verwacht de BVD op soortgelijke wijze betrokken te zullen blijven bij de veiligheid van het Joegoslavië-tribunaal. Indien personen worden berecht die een prominente positie bekleedden moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid van aanslagen of bevrijdingsacties. Met name de berechting van leiders met een criminele achterban kan grote veiligheidsrisico's met zich meebrengen.

Het Joegoslavië-tribunaal van de Verenigde Naties was doelwit van activiteiten van diverse inlichtingendiensten uit landen op de Balkan. In samenwerking met het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft de BVD aan vertegenwoordigers van de betrokken landen het signaal afgegeven dat zij zich dienen te onthouden van inlichtingenactiviteiten.

Eind 1997 kondigde zich een verscherping van de situatie in Kosovo aan. De internationale gemeenschap getroostte zich forse inspanningen om een verdere escalatie van het probleem te voorkomen. De partijen stonden echter dermate onverzoenlijk tegenover elkaar dat in Kosovo verdere gewelddaden welhaast onvermijdelijk leken.

De Nederlandse overheid beschouwde activiteiten die het vinden van vreedzame oplossingen in Kosovo bemoeilijkten ongewenst. Vanuit dat oogpunt had de BVD aandacht voor de logistieke en financiële ondersteuning van het Ushtria Çlirimtare e Kosovës (UÇK) vanuit de gemeenschap van etnische Albanese in Nederland. Overleg met de ministeries van Buitenlandse Zaken en Justitie leerde dat hierbij door het UÇK geen strafbare feiten waren begaan. Daarnaast trachtten in Nederland diverse etnisch-Albanese groepen personen te werven voor krijgsdienst in Kosovo. Dat gebeurde niet alleen ten behoeve van het UÇK, maar ook voor de Forcat e Armatorsura së Republikës Kosovës (FARK), een concurrerende militaire groepering. Het FARK staat onder controle van de Kosovo-Albanese premier Bukoshi. Zij hebben overigens slechts beperkt succes gehad. Een klein aantal in Nederland woonachtige personen heeft zich in 1998 bij het UÇK aangesloten.

In oktober 1998 was de kans groot dat de NAVO militair zou ingrijpen in Kosovo. Enkele vooraanstaande ultra-nationalistische personen in Servië dreigden openlijk met represailles tegen de lidstaten van de NAVO. De Nederlandse ambassade in Belgrado ontving dreigementen en is kort daarna enige tijd ontruimd. Ook in Nederland waren er anonieme aankondigingen van bomaanslagen, die echter niet plaatsvonden. Mede op advies van de BVD werden extra beveiligingsmaatregelen genomen.

In internationaal verband heeft de BVD in het kader van de Midden-Europa Conferentie (MEC) voor de tweede maal een bijeenkomst van experts georganiseerd over de veiligheidsimplicaties van de ontwikkelingen op de Balkan. Ditmaal waren de thema's het conflict in Kosovo en mensensmokkel. De belangrijkste resultaten van de bijeenkomst zijn gedeeld met de MID, de IND en het ministerie van Buitenlandse Zaken.

2.3.2 Irak

De afgelopen jaren hebben geleerd dat de inlichtingenactiviteiten van de Iraakse geheime dienst Mukhabarat in hoofdzaak een veiligheidsrisico vormen voor de Iraakse gemeenschap in Nederland. Centraal daarin staan de pogingen van die dienst om de oppositie tegen het regime Saddam Hoessein te lokaliseren en tot andere gedachten te brengen. Met dat doel kwamen het afgelopen jaar een enkele keer Mukhabarat-agenten op Nederlands grondgebied in actie. In de meeste gevallen vertrouwde Bagdad echter op de inzet van loyale, geëmigreerde aanhangers binnen de Iraakse gemeenschap en op de medewerking van subtiel onder druk gezette asielzoekers.

Saddam Hoessein's dictatuur is mede als gevolg van de Amerikaans-Britse bombardementen van Irak in december 1998, de operatie 'Desert Fox', ernstig verzwakt en kan op niet bijster veel steun van de Arabische en islamitische wereld meer rekenen. Verwacht kan worden dat dit een extra grote druk legt op de Mukhabarat om de Iraakse binnen- en buitenlandse oppositie te ondermijnen en te voorkomen dat gebundeld verzet vaste voet krijgt op Iraakse bodem. Reeds gesignaleerde en nog te onderkennen pogingen van de geheime dienst om daarbij ook loyale of gevluchte Irakezen in Nederland te betrekken, blijven onderwerp van aandacht van de BVD.

Dat het merendeel van de Iraakse gemeenschap in ons land voor het regime in het vaderland is gevlucht, betekent overigens niet dat internationale maatregelen tegen dat regime onverdeelde steun krijgen. Zo bracht de operatie 'Desert Fox' aan het licht, dat de afkeer van het regime van Saddam Hoessein het in sommige delen van de Iraakse gemeenschap duidelijk moest afleggen tegen sympathie voor Irak en woede over de aanvallers.

Op grond van waarnemingen binnen de Iraakse gemeenschap kon enkele malen worden vastgesteld hoe migranten zich ten behoeve van

familieleden of relaties bedienden van buitenlandse mensensmokkelcircuits en vervalste reisdocumenten.

In februari 1998 ontstond een crisis rond de weigerachtige opstelling van Bagdad tegenover de wapeninspecties van UNSCOM, die mede dankzij VN secretaris-generaal Kofi Annan ternauwernood kon worden bezworen. De dreiging van een gewelddadige confrontatie vergde destijds gedurende een korte periode verscherpte aandacht van de BVD voor de kwetsbaarheid van objecten van de betrokken mogendheden in ons land. Omdat het toen niet tot vijandelijkheden kwam en de Arabische/islamitische wereld betrekkelijk gematigd reageerde, was er in ons land geen sprake van gevaar voor terrorisme en bleef het bij een enkele protestdemonstratie.

Anders dan in februari leidde het herhaalde getouwtrek over de wapeninspecties in december wel tot militaire maatregelen. Evenals in februari ontbraken signalen van een verhoogde terreurdreiging. Zoals gebruikelijk bracht de BVD de informatie ter kennis van het Nationaal Coördinatie Centrum, dat deze informatie gebruikte voor bewakingsadviezen en dreigingsevaluaties voor het plaatselijk bestuur. De twee demonstraties die werden gehouden tegen het Amerikaans-Britse ingrijpen liepen deze keer echter beide uit de hand. De eerste vond plaats op 18 december in de omgeving van de Amerikaanse ambassade in Den Haag. Deze liep schade op toen de gemoederen oververhit raakten.

De tweede demonstratie speelde zich af op 20 december in Amsterdam en concentreerde zich op het Amerikaanse consulaat. Zoals bekend raakten deelnemers in de omgeving van het consulaat verwikkeld in confrontaties met de politie.

De spanningen rond Irak zijn inmiddels verminderd. Niettemin kan de onberekenbaarheid van het bewind in Bagdad elk moment aanleiding geven tot een nieuwe crisis.

2.3.3 Iran

Sinds het aantreden van president Khatami vinden in Iran bemoedigende ontwikkelingen plaats, zowel binnenslands als in de relatie met het buitenland. De betrekkingen met Iran zijn (ook in de loop van vorig jaar) verbeterd en de dialoog tussen Nederland en Iran is hervat. Nederland streeft - ook in EU-verband - naar het stap voor stap verder verbreden en verbeteren van de relatie. Die verloopt momenteel nog niet probleem-

loos. Een belangrijke oorzaak daarvan is de houding van de Iraanse autoriteiten tegenover oppositionele groeperingen. Nog steeds moet geconstateerd worden dat de Iraanse inlichtingendienst activiteiten ontplooit in Nederland. Iraanse veiligheidsfunctionarissen zijn zeer standvastig in het opsporen en registreren van oppositieleden met als doel de oppositie te destabiliseren. Vooral (ex-)aanhangers van de Mujahedin-e Khalq (MeK) genieten warme belangstelling van de Iraanse inlichtingendienst. Die dienst laat niet na leden van de Iraanse gemeenschap in ons land tot medewerking te bewegen door middel van intimidatie.

In de afgelopen periode is geconstateerd dat de aansturing van Iraanse inlichtingenactiviteiten meer en meer verschoven is naar Iran zelf. Contacten worden in toenemende mate rechtstreeks vanuit Teheran gelegd of met behulp van inlichtingsofficieren die zich bijvoorbeeld als zakenman voordoen.

2.3.4 Marokko

Onderzoek naar activiteiten van de Marokkaanse buitenlandse inlichtingendienst heeft geleid tot de constatering dat deze dienst zich beperkt tot het verzamelen van informatie op diverse terreinen. Daarbij wordt een netwerk van informanten ingeschakeld. De belangstelling gaat vooral uit naar voor Rabat onwelgevallige ontwikkelingen op het gebied van het fundamentalisme en naar de politiek-religieuze oppositie tegen koning Hassan.

2.3.5 Libië

De BVD heeft het onderzoek naar de pogingen van het regime van Libië om informatie te verzamelen over in Nederland verblijvende Libische vluchtelingen en critici voortgezet. Geconstateerd is dat dergelijke Libische 'diplomatieke' en inlichtingenactiviteiten voor een deel worden verricht onder de dekmantel van de Islamic Call Society (ICS). Dit is een door Tripoli gecontroleerde internationale religieuze beweging, die oproept tot een actieve geloofsbeleving.

Als verdragspartner bij de uitoefening van de sancties tegen Libië dient Nederland er op toe te zien dat deze sancties niet via Nederlandse instellingen of bedrijven worden ontduken. Ook vanuit die invalshoek bestaat aandacht voor de Libische activiteiten in Nederland. (Zie hoofdstuk 7 voor het Lockerbie-proces tegen de verdachten uit Libië.)

2.3.6 Russische inlichtingen- en veiligheidsdiensten

De BVD richt zich op het tegengaan van activiteiten van Russische inlichtingen- en veiligheidsdiensten die een risico vormen voor Nederlandse en bondgenootschappelijke belangen. De activiteiten van Russische inlichtingen- en veiligheidsdiensten lijken voorsnog niet onder de economische crisis te lijden. Van de diensten met een buitenlandse inlichtingentaak manifesteren zich in het buitenland met name de SVR (Slushba Vneshney Razvedki) en de militaire inlichtingendienst, het GRU (Glavnoye Razvedyvatelnoye Upravleniye).

De SVR heeft tot taak in het buitenland inlichtingen in te winnen op politiek, economisch, militair en technisch-wetenschappelijk gebied. De SVR heeft tevens taken op het gebied van de bestrijding van (economische) criminaliteit, terrorisme- en drugsbestrijding, bestrijding van de illegale wapenhandel en non-proliferatie van massavernietigingswapens. Het aantal medewerkers (inlichtingsofficieren plus het ondersteunend personeel) van de SVR verbonden aan de Russische ambassade in Den Haag en de Russische handelsvertegenwoordiging in Amsterdam is al jaren vrij constant.

Het GRU ressorteert onder de Generale Staf van het ministerie van defensie en heeft als primaire taak informatievergaring op militair terrein in (voornamelijk) het buitenland. Daarnaast richt deze dienst zich op het vergaren van politieke, technisch-wetenschappelijke en economische informatie. Ook het aantal medewerkers (inlichtingsofficieren plus het ondersteunend personeel) van het GRU, verbonden aan de Russische ambassade in Den Haag en de Russische Handelsvertegenwoordiging in Amsterdam is al jaren vrijwel onveranderd.

Van de diensten die belast zijn met het bewaken van de binnenlandse veiligheid is de FSB (Federalnaya Sluzhba Bezopasnosti) de grootste. De FSB is onder meer belast met contra-inlichtingen, de bestrijding van (economische) criminaliteit, terrorisme, drugshandel, corruptie, illegale wapenhandel en non-proliferatie van massavernietigingswapens. De FSB stelt zich zeer zelfbewust op en neemt een offensieve houding aan ten aanzien van de vertegenwoordigingen van westerse veiligheids- en inlichtingendiensten en westerse gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties in Rusland. Deze worden regelmatig beschuldigd van aantasting van Rusland's nationale belangen.

De FSB heeft tevens een inlichtingentaak in het buitenland en werkt daarbij samen met de SVR.

Naast conflicterende, zijn er ook gemeenschappelijke belangen met de Russische diensten. Bijvoorbeeld als het gaat om het tegengaan van internationale wapenhandel, proliferatie van massavernietigingswapens en internationaal georganiseerde criminaliteit. Dit betekent dat er over bepaalde onderwerpen ook overleg plaatsvindt met deze diensten (zie hoofdstuk 8 Samenwerking).

HOOFDSTUK 3

De BVD onderzoekt in hoeverre de integriteit van de openbare sector bedreigd wordt door gerichte activiteiten van criminele organisaties in binnen- en buitenland. De centrale vraag is in hoeverre de interactie tussen (of verwevenheid van) bovenwereld en onderwereld nu of op termijn een bedreiging vormt voor de democratische rechtsstaat.

3.1 Contra-strategieën

Contra-strategieën zijn activiteiten die criminele organisaties ontplooiën, teneinde de eigen criminele activiteiten af te schermen door middel van obstructie van het proces van opsporing en vervolging. Daarbij worden middelen gehanteerd als contra-observatie, corrumpering, intimidatie en andere vormen van bedreiging, gericht tegen politie en justitie. In 1998 is onderzoek gedaan naar (veronderstelde) gevallen waarin criminele organisaties contra-strategieën toepasten. Hieruit komt naar voren dat zowel het gebruik als de zwaarte van contra-strategieën toenemen naarmate een criminele organisatie zich sterker door het optreden van politie en justitie bedreigd weet. Nog geen compleet beeld bestaat van de criminele initiators, de mate van regie en de hierbij gebruikte werkwijzen. Overduidelijk is wel dat overheidsinstanties contra-strategieën vanuit de georganiseerde misdaad zeer ernstig opnemen. Tijdens de inventarisatie zijn met verscheidene binnenlandse en buitenlandse instanties contacten gelegd. In een aantal gevallen zijn afspraken gemaakt voor een structurele uitwisseling van informatie.

3.2 Unit Synthetische Drugs (USD)

De BVD levert een faciliterende bijdrage aan de informatievoorziening van de in 1996 opgerichte Unit Synthetische Drugs. Het gaat daarbij

vooral om het gebruik maken van de contacten van de BVD met buitenlandse zusterdiensten. Overigens is gebleken dat slechts een beperkt aantal zusterdiensten taken uitvoert op dit terrein.

3.3 Mensensmokkel

De BVD neemt deel aan de in oktober 1997 bij kabinetsbesluit geformeerde taskforce voor het tegengaan van mensensmokkel. Ook participeert de dienst samen met de andere leden van de taskforce in het Afstemmingsoverleg Mensensmokkel, dat toeziet op de uitwisseling van informatie. In 1998 heeft de taskforce voorbereidingen getroffen voor de oprichting van een informatie- en analysecentrum mensensmokkel (IAM). Het IAM zal zorg dragen voor de coördinatie, evaluatie en exploitatie van informatie over mensensmokkel ten behoeve van het Afstemmingsoverleg. In afwachting van de formatie van het IAM, heeft de BVD in 1998 geïnventariseerd in hoeverre reeds aanwezige eigen bronnen en bestaande contacten met buitenlandse zusterdiensten op andere gebieden gegevens over illegale migratie hebben opgeleverd. De inventarisatie heeft de BVD aanknopingspunten geboden voor gericht onderzoek naar aspecten van mensensmokkel die gerelateerd zijn aan specifieke veiligheidsrisico's. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om (internationaal) georganiseerde criminaliteit, buitenlandse inlichtingendiensten en politiek- of religieus-extreme organisaties, alsmede de mogelijke aantasting van de integriteit van de openbare sector door smokkelorganisaties. De BVD zal dit onderzoek meer specifiek richten op smokkelactiviteiten die buiten het directe bereik van het Nederlands strafrechtelijk circuit vallen.

Tijdens de eerdergenoemde conferentie over de Balkan, die in oktober 1998 door de BVD werd georganiseerd, werd belangrijke informatie verkregen over illegale migratiestromen vanuit Kosovo naar Nederland en andere landen in West-Europa.

De BVD gaat in 1999 verder met eigen onderzoek op het aandachtsveld van mensensmokkel en illegale immigratie, toegespitst op aan deze problematiek verbonden veiligheidsrisico's. De BVD zal hierbij de contacten met buitenlandse zusterdiensten verder benutten. Daarnaast zal in dialoog met de ministeries van Buitenlandse Zaken en Justitie (IND) worden gezien in hoeverre de BVD informatie kan leveren die relevant is voor een preventieve aanpak van de mensensmokkel door deze ministeries.

3.4 Oost-Europese georganiseerde criminaliteit

Na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie en het verdwijnen van de oude gezagsstructuren vond in de voormalige sovjet-staten een explosieve groei van de georganiseerde criminaliteit plaats. Kenmerkend voor Oost-Europese georganiseerde criminaliteit is de professionaliteit, het harde optreden, de internationale expansie en de connecties met de politiek en het bedrijfsleven. De (al tijdens het communistisch regime) bestaande cultuur van corruptie en het tekort aan financiële middelen maken dat de overheidsorganen die met misdaadbestrijding zijn belast met grote problemen te kampen hebben.

De BVD onderzoekt de Oost-Europese georganiseerde misdaad op de mogelijke verwevenheid met de overheden in de landen van herkomst, alsmede op mogelijke integriteitsaantasting van de Nederlandse samenleving.

In 1999 zal in opdracht van de BVD een beschrijvend wetenschappelijk onderzoek starten naar de uit de voormalige USSR afkomstige gemeenschappen in Nederland. Doel van dit onderzoek is het verwerven van kennis over en inzicht in factoren die van invloed zijn op ontwikkelingen binnen deze gemeenschappen. Hierdoor kan de BVD beter inschatten met welke risico's voor de binnenlandse veiligheid op lange termijn rekening moet worden gehouden. Aspecten die hierbij aan de orde komen zijn onder andere de leefsituatie, migratie en integratie. Het onderzoek wordt uitgevoerd door het RISBO, onderdeel van de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Omdat de relevantie van het onderzoek zich over een breed terrein uitstrekt, zijn ook andere overheidsinstanties gevraagd deel te nemen aan de begeleidingscommissie. Het onderzoek bestaat uit twee fasen, waarvan de eerste fase naar verwachting eind 1999 wordt afgerond.

3.5 Criminaliteit en etnische minderheden

In 1997 werd het project Criminaliteit en Etnische Minderheden van de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken afgesloten. De BVD, die in het project participeerde, behield zijn aandacht voor met name de verwevenheid tussen criminele en etno-politieke of overheidsorganisaties. In 1998 publiceerden Y.Yeçilgöz en F. Bovenkerk een boek over de Turkse maffia. Volgens de auteurs maakt de maffia tot op het hoogste

politieke niveau dankbaar gebruik van de zwakke plekken in politiek en samenleving. De effecten hiervan zijn dagelijks in de Turkse samenleving voelbaar aanwezig. Het aftreden van de regering Yilmaz in november 1998, als gevolg van onthullingen in de media over banden tussen regering en maffia, lijkt de conclusies van de auteurs te bevestigen.

De BVD stelt vast dat zich in de Turkse gemeenschap in Nederland moeilijk te bestrijden maffia-achtige organisaties dreigen te ontwikkelen. Deze kunnen op de lange duur een bedreiging gaan vormen voor de veiligheid en het welzijn van Turken die geen gehoor wensen te geven aan de intimiderende praktijken van dergelijke groeperingen.

Een dergelijke ontwikkeling binnen de Turkse gemeenschap, waarbij de maffia vaste voet verkrijgt, zou een rem betekenen op de maatschappelijke integratie van Turken in de Nederlandse samenleving en kan ook de uitoefening van in Nederland breed geaccepteerde en gedragen grondrechten ernstig belemmeren.

De bemoeienis vanuit de BVD zal niet zijn gericht op het opsporen van strafbare feiten. Het BVD-onderzoek heeft veeleer een bestuurlijke invalshoek. Daarbij staat met name centraal de wens een helder beeld te krijgen van omvang en aard van Turkse criminele groeperingen met banden in Turkije, en het effect op de integratie van Turken in Nederland.

HOOFDSTUK 4

Groeperingen die hun toevlucht nemen tot terrorisme en andere vormen van politiek geweld zijn in de meeste gevallen radicale islamitische organisaties en separatistische bewegingen. Zij opereren in internationaal verband. Daarnaast zijn er nog enkele andere politieke bewegingen die het gebruik van geweld niet principieel afwijzen en die in Nederland zijn vertegenwoordigd. Tenslotte is er het politiek activisme van Nederlandse oorsprong, dat soms radicale vormen aanneemt, waardoor het eveneens op de aandacht van de BVD kan rekenen. In het kader van de Europese Unie wordt periodiek de balans opgemaakt van de aard en omvang van de dreiging die uitgaat van terrorisme.

4.1 Terrorismedreiging in de Europese Unie

De werkgroep Terrorisme van de Europese Unie heeft - zoals ieder jaar - twee halfjaarlijkse terrorisme-dreigingsdocumenten vervaardigd. De documenten geven aan dat de terroristische dreiging in de EU in 1998 sterk is afgenomen. De Noord-Ierse IRA heeft zich grotendeels achter het Vredesakkoord van Goede Vrijdag geschaard en radicale splintergroepen van zowel republikeinse als ook loyalistische zijde hebben op één uitzondering na, de Continuity IRA, in ieder geval een staakt-het-vuren afgekondigd. De Baskische separatistische ETA heeft het voorbeeld van de IRA, waarmee men vriendschapsbanden onderhoudt, gevolgd: er geldt sinds september een wapenstilstand en er zijn duidelijke aanwijzingen dat men ook hier tracht om tot een politieke oplossing van het probleem te komen. Slechts op Corsica is de situatie onveranderd. Aanslagen bleven schering en inslag, met dien verstande dat het geweld niet langer een middel is maar eerder een doel is geworden. Het politieke motief van de aanslagen lijkt te zijn vervangen door minder duidelijke, vaak criminele, redenen.

De aanwezigheid van radicale fundamentalistische moslims vormde in een aantal EU-landen, met name in Frankrijk, een dreiging. Indirect gold dit ook in relatie tot Amerikaanse en Israëliëse belangen in de verschillende lidstaten van de Europese Unie.

De voornaamste oorzaak van de sterk afgenomen terrorismedreiging is, dat met name het separatisme sterk aan kracht heeft ingeboet. Toch zijn er nog steeds ontwikkelingen die volgens de EU-werkgroep zorgwekkend zijn. Zo moeten in Noord-Ierland de diverse eens rivaliserende groeperingen nog worden ontwapend. Ook dienen de zeer radicale splinterpartijen in toom te worden gehouden. In Baskenland bestaat zorg over de handel en wandel van de zogenaamde Jarrai. Dit zijn radicale jongeren die ook nu nog, deels ongevraagd, hand- en spandiensten verlenen aan de ETA en daarbij geweld niet uit de weg gaan. In 1999 kan Europa worden geconfronteerd met activiteiten van religieuze, vaak apocalyptische, sekten die in het nieuwe millennium een uitdaging zien om terreur aan te wenden. Wat betreft Nederland zelf zijn er geen aanwijzingen dat iets dergelijks zal gebeuren. Het onderzoek van de BVD naar terrorisme richt zich op nieuwe ontwikkelingen als de toepassing van Internet en het gebruik van chemische, biologische en nucleaire wapens. Het diffuse en vaak onvoorspelbare karakter van verschillende terroristische groeperingen betekent dat een extra inspanning moet worden verricht bij de inlichtingeninwinning. Intensieve internationale samenwerking is hierbij geboden.

4.2 Radicale islamitische organisaties

De BVD doet onderzoek naar radicale islamitische organisaties afkomstig uit Iran, Algerije, Egypte en Turkije. Daarnaast wordt aandacht besteed enkele andere radicale groeperingen, die hun wortels hebben in Turkije.

4.2.1 Algerije: GIA

De Algerijnse Groupe Islamique Armé (GIA), die onder leiding staat van Antar Zouabri, wordt verantwoordelijk gehouden voor de gruweldaden tegen de Algerijnse bevolking. De afkeer van deze gewelddadigheden heeft geleid tot het ontstaan van nieuwe GIA-splintergroeperingen. Deze voeren een onderlinge strijd om de macht. Eén van de dissidente GIA-facties staat onder leiding van Hassan Hattab. In verscheidene Europese

landen, waaronder ook Nederland, bevinden zich sympathisanten van Hassan Hattabs groepering.

In Frankrijk waren rond het WK-voetbal in juni 1998 sterke vermoedens van op handen zijnde terroristische acties. Met name de groepering van Hassan Hattab zou een tijdens het WK uit te voeren aanslag voorbereiden. Indicaties hiervoor werden verkregen uit materiaal dat in twee panden in Brussel, waar in maart enkele moslimactivisten werden aangehouden, werd aangetroffen. Op grond hiervan was de BVD extra alert op signalen van betrokkenheid uit Nederland bij de voorbereiding of uitvoer van eventuele terroristische acties in Frankrijk. Een dergelijke betrokkenheid werd evenwel niet vastgesteld. In vijf andere Europese landen werden naar aanleiding van het in Brussel aangetroffen materiaal tientallen verdachte moslimactivisten in preventieve hechtenis genomen. De arrestanten waren aanhangers van de GIA van Hassan Hattab en van de Algerijnse gewelddadige groepering Takfir wa 'l Hijra.

4.2.2 Egypte: al-Jama'a al-Islamiyya

In februari 1998 richtte Usama Ben Laden in Afghanistan het 'Internationaal Islamitisch Front voor de Jihad tegen de Joden en Kruisvaarders' (IIF) op. De oprichting van dit anti-Amerikaanse Front viel samen (en hield verband) met de oplopende spanningen tussen UNSCOM en Irak. Het IIF wordt verantwoordelijk gehouden voor de bomaanslagen in augustus op de Amerikaanse ambassade in Kenia en Tanzania.

Mede-ondertekenaar van de oprichtingsverklaring van het IIF was de eveneens in Afghanistan verblijvende, feitelijk leider van de Egyptische al-Jama'a al-Islamiyya (AJAI). Binnen de AJAI-gelederen leidde dit, na de interne perikelen rond de afkondiging in juli 1997 van een eenzijdige wapenstilstand door gedetineerde AJAI-leiders in Egypte, opnieuw tot heftige meningsverschillen. Deze keer woedde de woordenstrijd met name tussen de groeperingen die buiten Egypte verblijf houden.

Circa tien dagen voor de aanslagen in Nairobi en Dar es Salam verklaarde de AJAI zich van (de anti-Amerikaanse) doelstellingen van het IIF te distantieren.

De Amerikaans-Britse militaire aanvallen op Irak in december werden door de AJAI evenwel scherp veroordeeld. De groepering deed daarbij een oproep tot vergeldingsacties. Zij behoren merendeels tot de

zogenoemde Afghanistan veteranen. Zij houden zich niet alleen in Afganistan, maar ook in verschillende westerse landen op. Ook in Nederland bevinden zich enkele AJAI-representanten met een Afghanistan-verleden.

4.2.3 Turkije: Kaplan

De Turkse Kaplan-beweging is fel tegenstander van de Turkse seculiere staat. Het afgelopen jaar trad de beweging weer meer op de voorgrond. De leiding berust bij de in Duitsland woonachtige Metin Kaplan. In oktober 1998 zijn twintig vermeende leden van de Kaplan-beweging in Turkije gearresteerd op verdenking van een poging tot het plegen van aanslagen in Istanbul. Een maand later werd een bus opgeblazen waarin zich familieleden van de gearresteerden bevonden. Er lijkt sprake van een oplopende spanning tussen de Turkse overheid en de Kaplan-beweging. In hoeverre deze ontwikkeling van invloed zal zijn op de Kaplan-aanhangers in West-Europa is niet duidelijk. Nederland kent een kleine groep Kaplan-aanhangers, die van tijd tot tijd bijeenkomsten organiseert waaraan geestverwanten uit het buitenland deelnemen.

4.2.4 Overig

Vanwege de groei van een aantal islamitische minderheidsgroepen uit Irak en Afghanistan in Nederland is de kans toegenomen dat conflicten tussen moslimgroeperingen in die landen ook in Nederland op gaan spelen. Zo leidde het bericht in november 1998 dat de Afghaanse mujahedeën-leider Goelboeddin Hekmatyar (bijgenaamd 'de slachter van Kabul') overwoog om in Nederland asiel aan te vragen, tot grote onrust binnen de Afghaanse gemeenschap. Verwacht mag worden dat deze problematiek in de toekomst in toenemende mate de aandacht van de BVD zal vragen.

4.3 Iran: Mujahedin-e Khalq

De belangrijkste Iraanse oppositiegroepering met een vertegenwoordiging in Nederland is de Mujahedin-e Khalq (MeK). De MeK heeft zijn politiek van confrontatie - gericht op het Iraanse regime en de in het Westen gestationeerde vertegenwoordigers van dat regime - voortgezet. In het Westen hebben de activiteiten van de MeK voornamelijk een verbaal karakter, maar in Iran zelf zijn enkele aanslagen op personen uitgevoerd. Daarbij zijn ook doden gevallen. Er zijn geen aanwijzingen dat de MeK zijn opstelling binnen afzienbare tijd zal wijzigen.

In Nederland treedt de MeK nauwelijks buiten de kaders van de rechtsorde. Wel zamelen aan de MeK gelieerde stichtingen soms op tamelijk agressieve wijze geld in.

Niet duidelijk is waar het ingezamelde geld heen gaat en waartoe het aangewend wordt.

In 1998 is de Mujahedin-e Khalq in Nederland actief geweest met de voorbereidingen van een grootscheepse demonstratie tegen het Iraanse regime. Die moest plaatsvinden op 21 juni in Lyon tijdens het wereldkampioenschap voetbal, gedurende de voetbalwedstrijd Iran - USA. Vanuit Nederland reisden honderden MeK-leden en andere sympathisanten richting Frankrijk. Zonder geldig reisdocument en zonder geldig toegangsbewijs voor de wedstrijd Iran - USA werd de toegang tot Frankrijk geweigerd. Gevolg was dat aan de Franse grens enkele, onder andere uit Nederland afkomstige, bussen werden teruggestuurd.

De wedstrijd werd toch nog bijgewoond door ten minste tienduizend aanhangers van de MeK uit verschillende landen. De MeK beschouwde dit resultaat als een overwinning op het regime. Hoewel buiten het stadion enkele relletjes plaatsvonden, heeft de demonstratie niet tot ernstige ongeregelheden geleid.

De activiteiten van de MeK in Nederland zijn sedertdien aanzienlijk afgenomen. Enkele kantoren zijn gesloten. Het valt de MeK steeds moeilijker mensen voor zijn activiteiten te interesseren.

4.4 Revolutionaire Volksbevrijdingspartij-Front (DHKP-C, Devrimci Halk Kurtulus Partisi-Cephesi)

De trend dat de politieke activiteiten van de Turkse linkse groepering DHKP-C in Nederland afnemen, heeft zich ook in 1998 voortgezet. In Europa is het door de DHKP-C gebruikte geweld terug te voeren tot onderlinge afrekeningen. Deze zijn het gevolg van het begin jaren negentig uiteenvallen van de voormalige moederorganisatie Dev Sol in twee rivaliserende vleugels. In Nederland is slechts één van deze vleugels vertegenwoordigd en geweldsuitingen van bovengenoemd karakter zijn hier het afgelopen jaar dan ook niet voorgekomen. Het vooruitzicht is dat er in de nabije toekomst ook geen gewelddadige acties te verwachten zijn.

Naast het organiseren van demonstratieve en culturele bijeenkomsten richt de DHKP-C in Nederland zich vooral op (financiële) ondersteuning

van de activiteiten van de organisatie in het moederland Turkije. Er zijn signalen dat het merendeel van de benodigde financiële middelen verkregen wordt uit (gedwongen) betalingen door Turkse (horeca)ondernemers, middenstanders en criminelen. Het karakter van de DHKP-C en de mogelijkheid van een politieke wederopleving, maken dat ook in de toekomst aandacht voor de organisatie noodzakelijk blijft.

4.5 Koerdische Arbeiderspartij (PKK, Partije Karkeren Kurdistan)

In 1998 heeft de PKK in West-Europa net als in voorgaande jaren in hoofdzaak een diplomatieke koers gevaren. De partij van leider Abdullah Öcalan wenst als politieke gesprekspartner beschouwd te worden in plaats van als terroristische organisatie. De partij trachtte met name in Europa aan te dringen op een politieke oplossing van het al bijna vijftien jaar durende conflict in Zuid-Oost Turkije tussen de PKK en het Turkse leger. De noodzaak voor het diplomatieke offensief werd nog sterker, nadat Öcalan aan het einde van het jaar onder druk van Turkije zijn thuisbasis in Syrië moest verlaten en asiel vroeg in Italië. Het vertrek van de PKK-leider uit Syrië en zijn aankomst in Europa, leidden tot reacties binnen de Koerdische en Turkse gemeenschap in Nederland. Deze reacties bleven beperkt tot vreedzame demonstraties en hongerstakingen met als doel steun te betuigen aan de PKK-leider dan wel op te roepen tot uitlevering van Öcalan aan Turkije.

In 1998 was er ten aanzien van de PKK in Nederland sprake van enige negatieve berichtgeving. Met name de geruchten over (gedwongen deelname van jongeren aan) militaire opleidingskampen, veroorzaakten onrust. Dergelijke geruchten konden tot dusver niet worden bevestigd. Het eventuele bestaan van militaire PKK-opleidingskampen en het hier-toe recruterende van jongeren op Nederlands grondgebied, blijft niettemin onderwerp van aandacht van de BVD.

De jaarlijkse financiële campagne van de PKK, die in het verleden gepaard ging met signalen dat daarbij geweld zou worden gebruikt, stond in 1998 enigszins in de schaduw van de ontwikkelingen omtrent Öcalan.

Inmiddels is PKK-leider Öcalan gearresteerd en gevangen genomen door Turkije. Zijn Europese odyssee, tijdens welke hij ook Nederland had willen aandoen, is hiermee ten einde gekomen. PKK-sympathisanten heb-

ben naar aanleiding van het bekend worden van de arrestatie van Öcalan, in heel Europa op veelal emotionele wijze gereageerd. In Nederland is in de nacht van 15 op 16 februari 1999 de residentie van de Griekse ambassade in Den Haag bezet en daarbij zijn gedurende een etmaal drie personen in gijzeling gehouden. Diezelfde nacht hebben zich elders in Den Haag ongeregeldheden voorgedaan waarbij Koerdische demonstranten vernielingen hebben aangericht. In de periode hierna hebben verdere (re)acties vanuit de Koerdische gemeenschap op de arrestatie van Öcalan een vreedzaam karakter gekend. De Turkse gemeenschap stelde zich zeer beheerst op en vermeed provocaties.

Tegenover de emotionele betrokkenheid van de PKK-aanhang in West-Europa bij het lot van hun politieke leider staat het triomfalisme waarmee in Turkije het succes van de arrestatie van Öcalan en zijn berechting werden geëtaleerd. Voor de toekomst brengt dit het risico met zich mee van incidenten of confrontaties tussen Turken en Koerden. Daarbij moet rekening gehouden worden met de snelheid waarmee deze kunnen opkomen. Immers, de PKK beschikt over het vermogen om aanhang snel en massaal te mobiliseren, terwijl het netwerk van pro-Turkse organisaties in korte tijd in stelling gebracht kan worden ter verdediging van Turkse staatsbelangen.

De Tweede Kamer ontving in februari 1999 een notitie waarin de bevindingen van de BVD over de PKK zijn opgenomen.

4.6 Turks extreem-nationalisme

Terwijl in 1997 de tegenstellingen tussen de Turkse en de Koerdische gemeenschap in Nederland door diverse incidenten hoog opliepen, was 1998 een jaar waarin van beide zijden werd getracht de onderlinge betrekkingen te normaliseren. Grootscheepse verstoringen van de openbare orde hebben zich dan ook niet voorgedaan, hoewel er diverse grote manifestaties zijn geweest, zoals het Koerdisch festival en de viering van het 75-jarig bestaan van de Turkse Republiek. Evenmin constateerde de BVD in het afgelopen jaar een toegenomen invloed van de Turkse Federatie Nederland (TFN, bekend onder de naam 'Grijze Wolven') binnen de Turkse gemeenschap in Nederland. Ook de internationale verwickelingen rond de asielaanvraag van PKK-leider Abdullah Öcalan in Italië veroorzaakten geen noemenswaardige spanningen tussen in Nederland woonachtige Koerden en Turken. Veeleer is gebleken dat de leiders van beide etnische gemeenschappen beginnende onrust in eigen gelederen hebben gedempt voordat de vlammen al te hoog oplaaiden.

4.7 Noord-Ierse terreurorganisaties

Noord-Ierland had te maken met een reeks aanslagen door radicale republikeinse splinters als de Continuity IRA en de Real IRA.

Laatstgenoemde was in Omagh verantwoordelijk voor een uiterst gewelddadige aanslag met een autobom, die op 15 augustus aan 28 mensen het leven kostte. Deze gebeurtenis had een geweldige impact, temeer daar in dertig jaar onlusten nooit zoveel slachtoffers werden geteld bij één enkele actie.

De voornaamste gebeurtenis van 1998 vond echter plaats op Goede Vrijdag toen het lang verbeide Vredesakkoord door de republikeinse en loyalistische partijen werd ondertekend. Het feit dat het nog niet is gekomen tot ontwapening van met name de republikeinse partijen trekt echter een zware wissel op het vredesproces. Ondanks het vredesakkoord zijn ook op het Europese vasteland, waaronder Nederland, beveiligingsmaatregelen van kracht gebleven vanwege de mogelijkheid dat Britse doelen het mikpunt worden van aanslagen van radicale splinters.

4.8 Gewelddadig activisme

Op het gebied van het gewelddadig activisme was een afname te zien van de activiteiten van met name de 'anti-imperialisten' die zich eerder vooral manifesteerden rond de Eurotop in Amsterdam. Andere thema's kwamen opnieuw in de belangstelling. Gaandeweg wordt het moeilijker de diverse actieterreinen te scheiden. Steeds meer kan worden gesproken van 'beroepsactivisten', die op verschillende gebieden actief zijn: het milieu, de behandeling van dieren, kernafval en militarisme. Wel was er een toename van activiteiten van het in principe geweldloze Groen Front, onder welke 'nom de guerre' diverse milieuactivisten in vaak wisselende samenstelling actief zijn. Hun motto blijft: saboteren door vertragen. Zij richten zich met name op de toekomstige uitvoering van infrastructurele werken en dreigen economische schade te veroorzaken.

Radicale milieu-acties, met name van de kant van het Earth Liberation Front, zijn in 1998 achterwege gebleven maar kunnen in de toekomst niet worden uitgesloten. Ook sabotage-acties van radicale milieu-activisten als het Earth Liberation Front blijven mogelijk.

De BVD verwacht in 1999 een terugkeer van het verzet tegen de transporten van kernafval. Nader onderzoek moet uitwijzen of dit verzet ook radicale vormen zal aannemen.

HOOFDSTUK 5

De verspreiding van massavernietigingswapens en de systemen om dergelijke wapens te kunnen inzetten (over het algemeen ballistische raketten) blijft de internationale veiligheid bedreigen. Het streven van sommige staten naar een nucleaire, chemische of biologische wapencapaciteit voor offensieve doeleinden moet vooral in een regionale context worden geplaatst. Deze ontwikkelingen kunnen echter op termijn ook gevolgen hebben voor de veiligheid van de Nederlandse staat en van zijn bondgenoten.

Om te voorkomen dat meer landen de beschikking krijgen over massavernietigingswapens voert Nederland een actief non-proliferatiebeleid. In het regeerakkoord van 1998 is vastgelegd dat Nederland zich met kracht inzet voor een versterkt non-proliferatie regime. Het is zaak de ontwikkelingen op dit gebied nauwgezet te volgen en waar mogelijk in internationaal verband maatregelen te treffen. In Europees verband is sedert ultimo 1994 de zogenoemde 'catch all' bepaling van kracht. Indien er aanwijzingen zijn dat exportmateriaal, dat niet onder de bestaande exportcontrole regimes valt, bestemd is voor een programma voor massavernietigingswapens, kan de minister van Economische Zaken de exporteur verplichten een uitvoervergunning aan te vragen. Op deze wijze kan worden voorkomen dat exportproducten tegen de wil van de Nederlandse regering worden gebruikt voor de ontwikkeling van productiecapaciteit voor massavernietigingswapens. Een punt van zorg blijft de doorvoer van strategische goederen via Nederlands grondgebied naar ongewenste bestemmingen: de bestaande doorvoerregeling biedt in de praktijk nauwelijks voldoende aanknopingspunten om deze vorm van proliferatie tegen te gaan. Het regeerakkoord voorziet bijgevolg in een aanscherping van het doorwerregime op dit punt. Gestreefd wordt naar invoering van de nieuwe regeling rond de zomer van 1999.

5.1 Proliferaie van massavernietigingswapens

Enkele gebeurtenissen in 1998 hebben andermaal aangetoond dat een aantal landen waarde hecht aan de opbouw van een arsenaal van massavernietigingswapens en de ontwikkeling van bijbehorende ballistische raketten. Zo voerden India en Pakistan in mei 1998 kernproeven uit. Irak bleef weigeren volledige opheldering aan de Verenigde Naties te geven over zijn projecten voor massavernietigingswapens, hetgeen uiteindelijk mede leidde tot bombardementen door de VS en Groot-Brittannië op Irak (operatie 'Desert Fox'). Daarnaast voerden Iran, Noord-Korea en Pakistan testen uit met ballistische raketten met een bereik van meer dan duizend kilometer.

De BVD is in 1998 actief betrokken geweest bij de ondersteuning en uitvoering van het Nederlandse non-proliferaiebeleid. Een belangrijke inspanning betrof het onderkennen van heimelijke aankoopogingen van vreemde mogendheden in of via Nederland ten behoeve van hun programma's voor massavernietigingswapens en ballistische raketten. Waar nodig werden het Nederlandse bedrijfsleven en wetenschappelijke instellingen op deze activiteiten gewezen.

De ministeries van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken zijn geïnformeerd over de ontwikkelingen in de regio's van zorg (met name het Midden-Oosten, Noord-Afrika en Azië). Op verzoek van het ministerie van Economische Zaken worden gegevens beschikbaar gesteld over personen en organisaties die bij programma's voor massavernietigingswapens zijn betrokken. Het ministerie van Economische Zaken gebruikt deze informatie bij de besluitvorming over de afgifte van exportvergunningen.

Als algemene trend wordt geconstateerd dat meer risicolanden werken aan de opbouw van een eigen industrie en infrastructuur om zelfstandig grondstoffen en essentiële onderdelen voor massavernietigingswapens en ballistische raketten te kunnen vervaardigen. Deze landen richten zich vaker ook tot leveranciers in Oost-Europa en Azië.

Soedan is in augustus 1998 in de aandacht gekomen door de VS-bombardementen op de chemische fabriek 'Shifa Pharmaceutical Plant' in Khartoem. De fabriek werd in verband gebracht met het militair industrieel complex in Soedan, dat in samenwerking met Osama Ben

Laden betrokken zou zijn bij Soedanese activiteiten op het gebied van chemische wapens.

Het is niet uitgesloten dat terroristische organisaties gebruik zullen gaan maken van (dreiging met) massavernietigingswapens, met name chemische en biologische wapens, om hun doelen te bereiken. Die mogelijkheid werd actueel door de uitlatingen van Osama Ben Laden na de aanslagen in Kenia en Tanzania. Ook al is de directe dreiging in Nederland vooralsnog niet hoog, toch is het zaak preventief maatregelen te treffen ter voorkoming van dergelijke aanslagen.

De handel in grondstoffen voor massavernietigingswapens beperkt zich uiteraard niet tot Nederland. Proliferatie is in belangrijke mate een mondiaal probleem en internationale samenwerking bij de bestrijding daarvan is cruciaal. De BVD heeft daarom de samenwerking met internationale partners binnen en buiten Europa gecontinueerd en waar nodig uitgebreid.

5.2 Ongewenste handel in conventionele wapens

Internationaal gezien stond de export van kleine wapens naar oorlogsgebieden in ontwikkelingslanden op de politieke agenda. Dit onderwerp nam een prominente plaats in tijdens het inlichtingenoverleg van het 'Wassenaar Arrangement' (WA) dat voor de eerste keer plaatsvond. Dit in 1995 opgerichte internationale overleg, waarbij inmiddels 33 landen waaronder Nederland zich hebben aangesloten, streeft er naar wapenstromen transparanter te maken en terughoudendheid te betrachten bij de export van conventionele wapens. In een nota over het Nederlandse wapenexportbeleid van de ministeries van Economische Zaken en Buitenlandse Zaken wordt geconcludeerd dat het intensiever betrekken van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten bij de informatie-uitwisseling in het kader van het 'Wassenaar Arrangement' werd gerealiseerd.

De BVD voorziet de ministeries van Economische Zaken, Buitenlandse Zaken en Defensie van relevante informatie over bovengenoemde aandachtsgebieden. Daarnaast levert de BVD samen met de Militaire Inlichtingendienst (MID) bijdragen aan het inlichtingenoverleg van het Wassenaar Arrangement.

De Nederlandse overheid hanteert een terughoudend beleid ten aanzien van de export van conventionele wapens. Het gaat daarbij met name om wapenleveranties aan spanningsgebieden, aan landen waar mensenrechten worden geschonden, aan landen waartegen een internationaal wapenembargo van kracht is of aan landen en regio's waar sprake is van overbewapening. Ook de doorvoer van conventionele wapens via het Nederlands grondgebied blijft een aandachtspunt; in het regeerakkoord is een aanscherping van het doorvoerregime aangekondigd.

In augustus van dit jaar vond de eerste bijeenkomst plaats van 'de nationale commissie ter voorkoming en bestrijding van illegale wapenhandel'. Dit initiatief van de minister van Buitenlandse Zaken is ingegeven door het EU-programma dat zich tegen de illegale wapenhandel richt. Nederland volgt hierin België, Zweden en het Verenigd Koninkrijk. Uit onderzoek blijkt dat criminele groeperingen zich regelmatig bemoeien met de illegale handel in conventionele wapens die bestemd zijn voor afnemers in internationale spanningsgebieden.

HOOFDSTUK 6

In 1998 is op het terrein van de beveiligingsbevordering met name aandacht besteed aan de thema's informatiebeveiliging, integriteit en veiligheidsonderzoeken. Bij informatiebeveiliging stond de ontwikkeling van regelgeving centraal, zowel op nationaal als op internationaal vlak. Daarnaast is de in 1997 ontwikkelde methodiek waarmee de effectiviteit van informatiebeveiligingsmaatregelen kan worden getoetst, in 1998 verder ontwikkeld. De preventieve integriteitszorg bestond vooral uit de begeleiding van kwetsbaarheidsonderzoeken. Bij de uitvoering van veiligheidsonderzoeken is in 1998 veel aandacht besteed aan het verder optimaliseren van het werkproces en de geautomatiseerde ondersteuning daarvan. De noodzaak hiervan werd bevestigd door de toename van het aantal veiligheidsonderzoeken in 1998, in het bijzonder de uitgebreide onderzoeken voor de meest kwetsbare vertrouwensfuncties. Voorts is een begin gemaakt met het herdefiniëren en valideren van de inhoudelijke procescriteria.

In 1998 zijn de voorbereidingen getroffen voor de nieuwe directie Beveiliging van de BVD zoals deze per 1 januari 1999 is gaan functioneren. In de directie Beveiliging zijn alle activiteiten op het terrein van de beveiligingsbevordering en de uitvoering van veiligheidsonderzoeken ondergebracht. Tot 1 januari 1999 waren deze activiteiten organisatorisch ondergebracht bij verschillende sectoren van de BVD. De nieuwe organisatievorm zal het mogelijk maken de beveiligingsactiviteiten effectiever en doelmatiger vorm te geven.

6.1 Informatiebeveiliging

Informatiebeveiliging vergt zowel regelgeving op nationaal en internationaal niveau als specifieke maatregelen voor de informatiebeveiliging

bij de rijksoverheid. Bij het eerste spitst de discussie zich toe op een regeling voor zogenaamde Trusted Third Parties. Bij het tweede gaat het om de beveiliging van informatie in het bedrijfsproces en om informatie die van belang is voor staat en samenleving.

6.1.1 Trusted Third Parties (TTP's)

TTP's zijn betrouwbare organisaties die cryptografische beveiligingsdiensten aanbieden aan bedrijven, instanties of particulieren. Veel energie is gestoken in de ontwikkelingen rond cryptografie en TTP's. Zowel nationaal als internationaal spitst de discussie zich toe op de vraag of TTP's de verplichting moet worden opgelegd om cryptografische sleutels beschikbaar te hebben en zo ja, op welke wijze die verplichting wettelijk geregeld zou moeten worden. Ook internationaal staat deze problematiek op de agenda. De BVD heeft hierover regelmatig overleg gevoerd met instanties uit Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Zweden. In de Europese Raad voor samenwerking op het gebied van Justitie en Binnenlandse Zaken is eveneens over het onderwerp gesproken.

6.1.2 (Bijzondere) Informatiebeveiliging bij de rijksoverheid

Informatiebeveiliging binnen de rijksoverheid wordt vormgegeven in twee afzonderlijke interdepartementale commissies: het Informatie Beveiligingsberaad, dat zich richt op de beveiliging van informatie die van belang is voor de reguliere bedrijfsprocessen binnen de ministeries, en het Bijzondere Informatie Beveiligingsberaad, dat zich richt op de beveiliging van die informatie die van belang is voor de democratische en justitiële rechtsorde, dan wel voor de veiligheid of voor andere gewichtige belangen van de staat. De BVD neemt deel aan beide beraden en vervult een brugfunctie tussen de twee gebieden die elkaar waar mogelijk moeten versterken.

De BVD levert vanwege zijn taken op het gebied van beveiligingsbevordering en veiligheidsonderzoeken vooral een beleidsmatige en inhoudelijke bijdrage aan de bijzondere informatiebeveiliging.

Deze bijdrage is met name gericht op het vergroten van de kennis en de bewustwording van de problematiek. Daarnaast bevordert de BVD de totstandkoming van adequate regelgeving voor de beveiliging van bijzondere informatie op het niveau van moderne informatie- en communicatietechnologie. Belangrijke trajecten van het Bijzondere Informatie Beveiligingsberaad zijn voorts de ontwikkeling van bepaalde technische beveiligingsproducten en een structuur voor evaluatie en

certificatie van dergelijke producten. De nodige voorbereidingen zijn getroffen om met ingang van 1999 het voorzitterschap van het beraad door het hoofd van de BVD te laten uitoefenen.

6.2 Vitale sectoren

De Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten verplicht de BVD tot het beveiligen van zogenaamde vitale onderdelen van de samenleving, dat wil zeggen die onderdelen die van vitaal belang zijn voor de instandhouding van het maatschappelijk leven in Nederland. De invulling van deze taak geschiedt door middel van het verstrekken van uiteenlopende vormen van beveiligingsadvies aan overheidsinstanties, bedrijven en instellingen, zowel op uitvoerend als beleidsniveau. Dit advies kan specifiek betrekking hebben op personele, fysieke en organisatorische beveiligingsmaatregelen maar ook op het opstellen van beveiligingsbeleid in meer algemene zin.

6.2.1 Burgerluchtvaart

Evenals in 1997 heeft de BVD in 1998 op verzoek van het ministerie van Justitie een aantal 'quick scans'¹ uitgevoerd op luchthaven Schiphol. Deze quick scans waren bedoeld om globaal het niveau van de beveiligingsmaatregelen te bepalen. De onderzoeken richtten zich primair op kwetsbare onderdelen van het luchthaventerrein zoals de toegangen tot de bagagekelder en het platform. Tevens werden quick scans uitgevoerd bij de vrachtafhandelaren op Schiphol-Centrum, de grote onderhoudshangars op Schiphol-Oost en de toegangscontrole op Schiphol-Oost. De bevindingen op basis van deze scans hebben geleid tot het besluit om in 1999 een 'security survey' uit te voeren die moet leiden tot een verbetering van het bestaande veiligheidsregime.

6.2.2 Beveiliging in de sector telecommunicatie

In de sector telecommunicatie zijn extra beveiligingsmaatregelen getroffen. Doel hiervan is veilige interceptie van telecommunicatie en het op veilige wijze verkrijgen van telefoniegegevens te garanderen. Deze maatregelen waren noodzakelijk als gevolg van het op de markt komen van meerdere, met name mobiele, network operators. De gegevens die de BVD opvraagt bij telecom operators zijn als staatsgeheim gerubriceerd en moeten derhalve als zodanig worden behandeld en beveiligd. Hiertoe is in de nieuwe Telecomwet ook een hoofdstuk opgenomen, dat in een

¹ Een quick scan is een beknopte inschatting van de kwaliteit van getroffen beveiligingsmaatregelen in een organisatie

algemene maatregel van bestuur nader wordt uitgewerkt. De telecom-bedrijven zien in het algemeen het nut en belang van deze handelwijze in en verlenen daartoe hun medewerking. De beveiligingsmaatregelen hebben betrekking op fysieke, organisatorische, personele en technische aspecten. In het personele vlak wordt een beperkt aantal functies aangewezen als vertrouwensfunctie.

KPN-Telecom wordt gezien als een vitaal bedrijf, omdat een deel van het KPN-netwerk, het Nationaal Noodnet, als essentieel wordt beschouwd voor het in standhouden van het maatschappelijk leven. Om die reden zijn bij KPN Telecom een aantal functies als vertrouwensfunctie aangemerkt.

Bij het actualiseren van de aanwijzing van sectoren die als vitaal moeten worden aangemerkt, is de groei van het aantal naast elkaar functionerende (ook mobiele) netwerken een factor die mede in beschouwing moet worden genomen.

6.3 Overheidsinstanties en (defensie order-) industrie

De BVD maakt deel uit van de Grote Evaluatiedriehoek en van de Technische Evaluatiecommissie (TEC). Dit zijn interdepartementale adviesorganen voor beveiligings- en bewakingsaangelegenheden. De vertegenwoordigde ministeries in de TEC zijn, naast het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de ministeries van Justitie, Defensie en Buitenlandse Zaken.

De BVD voorziet de TEC van dreigingsanalyses ten aanzien van specifieke objecten en/of gebeurtenissen waarvoor de overheid de verantwoordelijkheid draagt. Op basis van de bevindingen van de TEC stelt de Grote Evaluatiedriehoek namens de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vervolgens beveiligingsadviezen op.

In 1998 is op verzoek van het ministerie van Justitie een security survey² uitgevoerde bij de gerechtelijke organisatie in Amsterdam. Voorts zijn voor de woningen van de medio 1998 nieuw aangetreden bewindslieden beveiligingsadviezen uitgebracht. Meestal in samenwerking met de MID zijn in het verslagjaar uiteenlopende inspecties uitgevoerd bij de ministeries van VROM en Algemene Zaken, de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de NAVO, diverse TNO-instellingen en Fokker Services Woensdrecht. Verder werd de anderhalfjaarlijkse NOS (NATO

² Een security survey is een objectief planmatig onderzoek naar de gerealiseerde beveiliging van een organisatie, gerelateerd aan een gedefinieerd belang en aan een dreigingsanalyse met als doel de organisatie inzicht te verschaffen in het risico. Desgewenst kan een security survey worden aangevuld met aanbevelingen om de beveiliging op een aanvaardbaar niveau te kunnen brengen.

Office of Security)-inspectie in Nederland door de BVD georganiseerd en begeleid.

6.4 Overige beveiligingsaangelegenheden

De BVD ondersteunt het ministerie van Economische Zaken (Economische Controledienst/Nucleaire Beveiliging en Safeguards) in de uitvoering van een Interne Security Audit bij Urenco die in 1998 gestart is. Doel van dit onderzoek is om een herziening van het beveiligingsregime bij en door Urenco te bewerkstelligen, waaronder een vermindering van het aantal vertrouwensfuncties. Verwacht wordt dat dit onderzoek medio 1999 zal zijn afgerond.

Demonstraties en onlusten in 1998 rondom de transporten van nucleair afval in Duitsland (Ahaus en Gorleben) zijn voor de BVD aanleiding geweest te adviseren de voorziene transporten in Nederland met extra beveiligingszorg te omringen.

6.5 Integriteitsonderzoeken

In 1996 heeft de BVD de handleiding 'Een beetje integer kan niet' uitgebracht. Gebruik makend van de daarin uiteengezette methodiek kunnen overheidsorganisaties zelf onderzoek verrichten naar hun kwetsbaarheid voor integriteitsaantastingen en zo nodig aanvullende maatregelen en voorzieningen uitwerken, waarmee de kwetsbaarheid van de organisatie kan worden verminderd. De BVD heeft zich in beginsel bereid verklaard de toepassing van deze onderzoeksmethodiek te begeleiden. Een aantal ambtelijke instanties heeft van dat aanbod gebruik gemaakt.

In 1998 is de BVD betrokken geweest bij de begeleiding van integriteitsonderzoeken. Het onderzoek bij de provincie Drenthe is afgerond. Bij de gemeente Rotterdam is in juni 1998 een onderzoek afgerond bij de dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Dit project was de voorloper van het gemeentebrede project 'Integer handelen', dat zich zal uitstrekken over negen stadsdiensten, respectievelijk deelraden. De BVD begeleidt de eerste twee fasen van dit project. In de gemeente Amsterdam is de BVD in 1997 gestart met de begeleiding van het project 'Correct of corrupt'. De verwachting is dat dit project eind 1999 grotendeels zal zijn afgerond.

Een aantal andere instanties gaf aan belangstelling te hebben voor toepassing van de methodiek - of delen daarvan - in eigen beheer. Bij de gemeente Spijkenisse werd de basis gelegd voor het begeleiden van een project dat in februari 1999 van start is gegaan.

De methodiek zoals neergelegd in de handleiding is nog steeds aan toetsing en evaluatie onderhevig. Op het moment wordt met name gekeken naar de nazorg bij afgeronde projecten. De handleiding 'Een beetje integer kan niet' is voor iedere geïnteresseerde te verkrijgen bij de Binnenlandse Veiligheidsdienst. Vanuit zijn wettelijke taakstelling beperkt de dienst zijn begeleidingsactiviteiten tot instanties waar de ambtelijke en bestuurlijke integriteit van overheidswege gewaarborgd dienen te zijn.

6.6 Meldpunt voor integriteitsaantastingen

Bij het Meldpunt Integriteitsaantastingen kunnen incidenten met betrekking tot (veronderstelde) aantastingen van de integriteit van het openbaar bestuur ter kennis van de BVD worden gebracht. De BVD heeft een wettelijke verplichting tot geheimhouding van de identiteit van melders. De meldingen worden door de dienst beoordeeld op hun geloofwaardigheid, waarna wordt vastgesteld welke instantie in beginsel tot het instellen van een onderzoek bevoegd is. Tevens wordt vastgesteld of sprake is van een melding die qua ernst BVD-onderzoek, zo nodig met inzet van bijzondere inlichtingenmiddelen, zou vorderen of rechtvaardigen. Afhankelijk van de beoordeling van de melding en rekening houdend met de positie van de melder wordt:

- een melding afgedaan, indien deze aantoonbaar onjuist of ongeloofwaardig is;
- de melding of de melder verwezen naar, of in contact gebracht met een andere tot behandeling bevoegde instantie voor zover die geen partij is in de gemelde situatie;
- een melding in onderzoek genomen.

Het BVD-onderzoek naar (veronderstelde) aantastingen van de integriteit dient primair de doelstellingen waarheidsvinding/onzekerheidsreductie en het doen beëindigen van de integriteitsaantasting. Resultaten van onderzoeken kunnen tevens bijdragen aan verbetering van preventieve adviezen en aan mogelijkheden tot strafrechtelijk en/of disciplinair optreden.

De meldingen die in het verslagjaar door de BVD in behandeling zijn genomen hadden zowel betrekking op onderdelen van de rijksoverheid als op lokale overheden en betroffen naast (mogelijke) fraude, corruptie en belangenverstrengeling ook seksueel misbruik van minderjarigen. De BVD neemt dit laatste type meldingen uitsluitend in behandeling wanneer zich als gevolg van seksuele vergrijpen ernstige risico's van integriteitsaantasting voordoen; andere gevallen worden doorverwezen naar tot behandeling bevoegde instanties.

6.7 Uitvoering Wet veiligheidsonderzoeken

Voorafgaande aan de tewerkstelling in een vertrouwensfunctie stelt de BVD een veiligheidsonderzoek in op basis van de Wet veiligheidsonderzoeken (Stbl. 1996, 525). Op basis van dit onderzoek wordt besloten tot afgifte of weigering van een verklaring van geen bezwaar. Voor veiligheidsonderzoeken in het kader van de beveiliging van de burgerluchtvaart is de Koninklijke marechaussee gemandateerd deze onderzoeken namens de BVD uit te voeren.

6.7.1 Vertrouwensfuncties

De Wet veiligheidsonderzoeken maakt onderscheid in drie soorten vertrouwensfuncties. Dit onderscheid is gebaseerd op de mate van betrouwbaarheid van de informatie waarmee de betrokken functionaris in aanraking komt en hangt samen met de mate waarin een functie de mogelijkheid biedt de veiligheid of andere gewichtige belangen van staat te schaden. De diepgang van het onderzoek waaraan de betrokken functionaris wordt onderworpen is dan ook afhankelijk van de aard van de te bekleden functie. In A-functies mag kennis worden genomen van zeer geheim en lager gerubriceerde staatsgeheimen, in B-functies van geheim en lager gerubriceerde en in C-functies van staatsgeheimen die confidentieel zijn gerubriceerd. Functies uit de A-categorie komen vrijwel uitsluitend bij de rijksoverheid voor. Het overgrote deel van de functies waarin met staatsgeheimen wordt gewerkt is aangewezen als B-functie. De vertrouwensfuncties in vitale sectoren en binnen beschermde gebieden op burgerluchthavens zijn dat niet op basis van het feit dat er met staatsgeheimen wordt gewerkt maar omdat die functies anderszins de mogelijkheid geven de veiligheid of andere gewichtige belangen van staat te schaden. Deze functies vallen doorgaans in de B-categorie.

De aandacht die het onderwerp integriteit de afgelopen jaren heeft gekregen heeft ook zijn weerslag op het aantal vertrouwensfuncties bij rijksoverheidsinstanties. Dat aantal is de laatste jaren structureel gestegen. Sinds 1996 nam het aantal vertrouwensfuncties bij de rijksoverheid toe van 4032 functies tot 4918 functies in 1998. Mede als gevolg van groeiend besef van en verbeterd inzicht in integriteitsrisico's wordt in toenemende mate onderkend dat bepaalde functies als zeer kwetsbaar dienen te worden aangemerkt. In diverse sectoren van de overheid waar tot op heden geen of slechts op zeer beperkte schaal vertrouwensfuncties bestaan, bijvoorbeeld de politie, is in 1998 samen met de BVD gewerkt aan het in kaart brengen van die risico's en het op basis daarvan eventueel aanmerken van functies als vertrouwensfuncties.

6.7.2 Veiligheidsonderzoeken

De stijging van het aantal veiligheidsonderzoeken in 1998 wordt vooral veroorzaakt door een sterke toename in de functies en onderzoeken op het terrein van de burgerluchtvaart. Ten behoeve van de beveiliging van de burgerluchtvaart werden in 1998 door de Koninklijke marechaussee 30867 B-onderzoeken uitgevoerd. Dit zijn er 8352 meer dan in 1997. Deze stijging wordt - evenals dit het geval was in 1997- vooral verklaard door de noodzakelijke poolvorming ten behoeve van de tijdige beschikbaarheid van uitzendkrachten. In 1999 zal overleg worden gevoerd met de partijen die betrokken zijn bij het aanvragen en uitvoeren van de veiligheidsonderzoeken voor de burgerluchtvaart. In dat overleg zullen afspraken worden gemaakt over het beheersen van de groei van het aantal veiligheidsonderzoeken voor uitzendkrachten.

Een overzicht van de aantallen vertrouwensfuncties en ingestelde veiligheidsonderzoeken in 1996, 1997 en 1998 is opgenomen in figuur 1.

Figuur 1: Vertrouwensfuncties (v.f.) en veiligheidsonderzoeken (v.o.) in 1996, 1997 en 1998

	1996	1996	1997	1997	1998	1998
	v.f.	v.o.	v.f.	v.o.	v.f.	v.o.
Rijksoverheid ³	4032	852	4672	899	4918	801
Defensieorder- bedrijven	12210	2722	12117	2460	12224	2119
Vitale bedrijven ⁴	32618	12960	32237	23380	32703	31449
Diversen ⁵	-	975	-	945	-	1329
Totaal	48860	17509	49026	27684	49845	35698

³ Exclusief het ministerie van Defensie en de krijgsmacht en de BVD

⁴ Het aantal veiligheidsonderzoeken in 1998 is inclusief 30867 veiligheidsonderzoeken ten behoeve van beveiligingsmaatregelen voor de burgerluchtvaart

⁵ Internationale instellingen en zusterdiensten

Op basis van de verrichte veiligheidsonderzoeken werd in de meeste gevallen een verklaring van geen bezwaar afgegeven. In 278 gevallen leidde de uitkomst van het veiligheidsonderzoek tot de beslissing een verklaring van geen bezwaar niet af te geven. Het betrof hier uitsluitend B-onderzoeken. Bij 41 % was de weigering gebaseerd op justitiële antecedenten en bij 58 % leverde onderzoek te weinig betrouwbare gegevens op om een verklaring van geen bezwaar te rechtvaardigen. Dit gebrek aan gegevens is doorgaans gevolg van een te kort verblijf in Nederland. Op 31 december 1998 waren 1020 voornemens tot het weigeren van afgifte van een verklaring van geen bezwaar in behandeling. In 1998 is derhalve in totaal 1298 gevallen tot het (voornemen tot) weigering van een verklaring van geen bezwaar besloten.

In 1998 werd in 14 gevallen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om op basis van de Algemene wet bestuursrecht bezwaar aan te tekenen tegen de weigering tot afgifte van een verklaring van geen bezwaar. Vijf bezwaren liepen vanuit 1997 door in 1998. Acht zaken werden in 1998 door de Hoorcommissie Veiligheidsonderzoeken afgerond. In alle gevallen werden de naar voren gebrachte bezwaren ongegrond verklaard.

Een overzicht van de resultaten veiligheidsonderzoeken in 1998 is opgenomen in figuur 2.

Figuur 2		Resultaten veiligheidsonderzoeken 1998				
Soort Functie	Aantal v.o.	Afgifte v.g.b.	Bezwaar- schriften ⁶	Niet geplaatst	Voorgeno- men weigering v.g.b.	
A-functie	847	847	-	-	-	
B-functie	34100	32802	14	278	1298	
C-functie	751	751	-	-	-	
Totaal	35698	34400	14	278	1298	

De gemiddelde behandelduur van de veiligheidsonderzoeken door de BVD is in 1998 ten opzichte van 1997 toegenomen. De gemiddelde behandelduur voor een A-onderzoek bedroeg in 1998 11,6 weken. Voor B- en C-onderzoeken bedroeg de gemiddelde behandeltijd in 1998 9,5 weken. Op 31 december 1998 waren 1886 onderzoeken in behandeling.

Het aantal veiligheidsonderzoeken is de laatste jaren substantieel toegenomen. Ook de komende jaren zal deze groei zich naar verwachting door blijven zetten. Teneinde deze groei te kunnen volgen en de

gemiddelde behandelduur te bekorten is in 1998 besloten de personele capaciteit van de BVD ten behoeve van het verrichten van veiligheids- onderzoeken structureel met dertig functies uit te breiden. In 1998 is een aanvang gemaakt met het invullen van deze functies. Na bezetting van alle extra functies zal ook worden begonnen met het uitvoeren van de in de Wet veiligheidsonderzoeken geboden mogelijkheid om periodiek herhaalonderzoeken in te stellen naar zittende vertrouwens- functionarissen. De tijdelijke personele voorzieningen die in afwachting van de structurele organisatie-aanpassingen zijn getroffen werden voor- zover nodig en mogelijk in 1998 gecontinueerd.

In 1998 is een aanvang gemaakt met een ingrijpende verbetering van het automatiseringsproces dat de uitvoering van de veiligheidsonderzoeken ondersteunt. Naar verwachting zullen vanaf medio 1999 deze verbete- ringen de doelmatigheid van het werkproces bevorderen. In 1998 is voorts een begin gemaakt met het nader definiëren en valideren van de inhoudelijke procescriteria. De resultaten van dit ontwikkeltraject zullen de tweede helft van 1999 in het geautomatiseerde werkproces worden geïncorporeerd.

HOOFDSTUK 7

De onderwerpen die mede door de actualiteit de aandacht kregen van de BVD zijn Suriname, voetbalvandalisme, het onafhankelijkheidsstreven binnen de Molukse gemeenschap in Nederland, het Lockerbie-proces en ontwikkelingen in de Surinaamse gemeenschap.

7.1 Suriname

Het proces tegen Desi Bouterse wegens 'betrokkenheid bij handel in drugs' en het daarmee samenhangende internationale Interpol-signaleringsverzoek heeft de relatie tussen Nederland en Suriname ook in 1998 verder onder druk gezet. In het voorjaar van 1999 heeft het proces tegen Bouterse een aanvang genomen. De BVD is alert op de mogelijkheid dat dit proces gepaard zal gaan met uitingen van protest tegen de vervolging van Bouterse.

In internationaal verband heeft Suriname getracht steun te verwerven voor intrekking van het signaleringsverzoek tegen Bouterse. Hierbij werd mede gebruik gemaakt van een rapport 'Surinam under Dutch attack', waarin de koloniale houding van Nederland tegenover Suriname aan de orde wordt gesteld. Dit rapport is langs verschillende kanalen in de publiciteit gebracht. De Surinaamse ambassadeur in Nederland heeft ontkend dat het een regeringsstuk betrof.

De Surinaamse autoriteiten zijn ook verder weinig coöperatief waar het gaat om het proces tegen Bouterse. Zo lag het in de bedoeling dat in juni 1998 een rogatoire commissie in Suriname een aantal personen zou horen in verband met deze strafzaak. Gelet hierop heeft de BVD ten behoeve van het Openbaar Ministerie een analyse vervaardigd van de situatie in Suriname, met een beschrijving van mogelijke risico's waar-

aan zo'n commissie zou kunnen worden blootgesteld. De Surinaamse autoriteiten hebben uiteindelijk echter geen medewerking verleend aan de komst van de commissie.

De BVD heeft in 1998 regelmatig met vertegenwoordigers van het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Defensie overlegd en informatie uitgewisseld over de politieke ontwikkelingen in en met betrekking tot Suriname.

7.2 Voetbalvandalisme

In juni 2000 vindt in België en Nederland het Europees kampioenschap voetbal (het EK 2000) plaats. Daarbij bestaat een kans op verstoring van de openbare orde en veiligheid. Een 'normale' verstoring van de openbare orde en veiligheid - in dit geval door toedoen van binnen- en buitenlandse supporters - komt voor rekening van de politie. Wanneer echter sprake is van maatschappelijke ontwrichting heeft ook de BVD een - aanvullende - taak. In dat geval zal de BVD een onderzoek instellen naar de betreffende personen en organisaties en de verantwoordelijke autoriteiten informeren. Daarbij kan het gaan om:

- terroristische groeperingen die door aanslagen aandacht willen vragen voor hun zaak;
- radicale elementen binnen etnische groeperingen die een relatie hebben met de deelnemende landen;
- (politiek geïnspireerde) personen en groeperingen uit binnen- en buitenland die op radicale wijze hun standpunten willen onderstrepen en daartoe een manifestatie misbruiken;
- kernen van voetbalsupporters, die geregisseerd en/of georganiseerd, uit zijn op ernstige verstoringen van de openbare orde die ontwrichting en beschadiging van gewichtige Nederlandse belangen tot gevolg kunnen hebben.

Met name het onderzoek naar deze laatste categorie potentiële verstoorders van de openbare orde en veiligheid geschiedt uiteraard in zeer nauwe samenwerking met politie en openbaar ministerie.

7.3 Molukkers

Dit jaar waren op Nederlands grondgebied geen noemenswaardige, politiek gemotiveerde, incidenten te melden. De ontwikkelingen in

Indonesië sinds najaar 1998 hebben de Molukse gemeenschap in Nederland echter niet onberoerd gelaten. Bij een groot deel van de Molukkers heerst het idee dat de realisering van het aloude ideaal van een zelfstandige Republiek der Zuid-Molukken mogelijk zou kunnen worden. Tegelijkertijd moet echter worden vastgesteld dat het draagvlak voor het uitvoeren of ondersteunen van gewapende activiteiten ter verwezenlijking van de RMS (Republiek Maluku Selatan) gering is. Ook ontbreekt daarvoor de infrastructuur, zowel op de Molukken als hier te lande. De teloorgang van de traditionele gezagsstructuren, alsmede de afbrokkeling van het aanzien van de oudere generaties binnen de Molukse gemeenschap in Nederland, zijn in bepaalde opzichten aan te merken als een risicofactor. Onder een deel van de jongeren heerst grote onvrede over het gebrek aan daadkracht bij de gevestigde Molukse organisaties.

Onder jonge Molukkers wordt een tendens waargenomen om het RMS-ideaal aan te wenden als identificatiemiddel voor de ontwikkeling van een eigen etnische identiteit.

7.4 Lockerbie-Proces

Sinds de zomer van 1998 is de Binnenlandse Veiligheidsdienst betrokken bij het aanstaande proces tegen de Libische verdachten van de aanslag op PanAm-vlucht 103, die in december 1988 boven het Schotse Lockerbie werd opgeblazen. Zo was de BVD behulpzaam bij het zoeken naar de meest gunstige en veilige locatie voor de tijdelijke vestiging van het Schotse Hof en adviseerde de dienst over de beveiligingsmaatregelen voor dit Hof.

Daarnaast verzorgde de BVD een dreigingsanalyse, die voortdurend wordt geactualiseerd. Ten behoeve hiervan wordt onderzoek gedaan naar mogelijke bedreiging van de verschillende actoren in het proces en naar bedreiging van Nederlandse belangen, gezien het feit dat ons land optreedt als faciliterend gastland.

Een van de redenen van het telkens uitstellen van de uitlevering van de verdachten was mogelijk het feit dat verdachte Abdel Basset al-Megrahi lid is van de Mega'ha-stam van majoor Abdul Salam Jalloud, de voormalige tweede man in Libië. De Mega'ha, die rivaliseert met de stam waartoe Khadafi behoort, was altijd mordicus tegen uitlevering aan welk land ook, zelfs als de verdachten zelf daarmee zouden instemmen. Nu het proces uiteindelijk gevoerd gaat worden, zijn demonstraties

mogelijk die direct te relateren zijn aan de kwestie-Lockerbie. Ook kan de grote publiciteit rond het proces door anderen worden aangegrepen om eigen politieke thema's voor het internationale voetlicht te brengen. Tevens kan niet worden voorbijgegaan aan de mogelijkheid dat tijdens het proces blijkt, dat meer of andere partijen betrokken zijn geweest bij de aanslag. Dan ontstaat, ook vanuit de invalshoek van eventuele dreiging, een nieuwe situatie die mogelijk een nieuwe aanpak vereist.

7.5 Marokkanen

De BVD is een beperkt onderzoek begonnen naar de achterliggende oorzaken van de herhaalde rellen met Marokkaanse jongeren in Amsterdam. Aanleiding vormde de geruchten dat de jongeren heimelijk zouden worden aangezet tot ongeregelde heden. Nagegaan wordt of er in dit verband daadwerkelijk sprake is van sturing. Tevens is de vraag aan de orde in hoeverre de integratie van Marokkanen in de Nederlandse samenleving, mede als gevolg van dergelijke incidenten, stagneert en welke gevolgen dit op termijn zou kunnen hebben voor de democratische rechtsorde. Het integratiebeleid dient de totstandkoming van een vreedzame geschakeerde multi-etnische samenleving mogelijk te maken. Verstoringen, al dan niet geregisseerd, kunnen dit proces ernstig schaden en de democratische rechtsstaat op den duur aantasten.

De Binnenlandse Veiligheidsdienst werkt op verschillende niveaus samen met zusterdiensten en andere organisaties.

8.1 Samenwerking in Nederland

In Nederland wordt nauw samengewerkt met de Militaire Inlichtingendienst, de politie, bijzondere opsporingsdiensten en het Openbaar Ministerie.

8.1.1 Militaire Inlichtingendienst

Met de Militaire Inlichtingendienst vindt regelmatig afstemmingsoverleg plaats over de taakuitoefening van de twee diensten. In 1998 is nauw contact geweest met het oog op de voorbereiding van de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de uitvoering van de Wet veiligheidsonderzoeken. De samenwerking op het gebied van de contraspionage, de proliferatie van massavernietigingswapens en de handel in conventionele wapens is gecontinueerd. De Nederlandse militaire aanwezigheid in voormalig Joegoslavië maakt een goede informatie-uitwisseling noodzakelijk.

In het kader van de samenwerking op het gebied van de industrieveiligheid is de plaatsing van een contactfunctionaris van de BVD bij het bureau Industrieveiligheid van de MID ook in 1998 gecontinueerd. Ook de werkzaamheden voor de zogenaamde bezoekaanvragen voor de Nederlandse industrie in het bij de BVD gesitueerde Netherlands Industrial Visit Control Office (NIVCO) zijn voortgezet.

8.1.2 Politie en bijzondere opsporingsdiensten

De samenwerking tussen BVD en politie vergt in verband met de vele raakvlakken - maar met een verschil in taken en bevoegdheden - continu

de nodige aandacht. In de relatie met de Regionale Inlichtingendiensten (RID'en), die zowel werkzaamheden verrichten onder verantwoordelijkheid van de BVD als politietaken uitvoeren die onder het regime van de politiewet vallen, zijn opnieuw verbeteringen gerealiseerd. Zo is begonnen met het verbeteren van de opleidingen van de betrokken functionarissen. In de politiebureaus waar de RID'en zijn gehuisvest, zijn security surveys uitgevoerd en aanbevelingen gedaan voor het verbeteren van de beveiliging. In het verlengde hiervan is met een aantal korpsen een beveiligde verbinding tot stand gebracht. In 1999 zal het hele project gericht op veilige verbindingen zijn gerealiseerd. Overigens staat de effectieve tijdsbesteding van de RID'en ten behoeve van de BVD onder druk vanwege het toenemend aantal werkzaamheden dat zij moeten verrichten op het terrein van de openbare orde, met name het voetbalvandalisme.

Het eindrapport van de werkgroep 'informatie-uitwisseling politie-BVD', die onder voorzitterschap stond van de Landelijk Officier van Justitie (LovJ), heeft de goedkeuring gekregen van de Raad van Hoofdcommissarissen, het hoofd BVD en het College van Procureurs-Generaal. Over dit rapport is een voorlichtingsprogramma van start gegaan voor leidinggevendend bij de politie. Ook is het Landelijk Platform voor CID-officieren van het Openbaar Ministerie over de wijze van informatie-uitwisseling geïnformeerd.

Met de Rijksrecherche zijn werkafspraken gemaakt over onderlinge afstemming, consultatie en informatie-uitwisseling.

Reorganisaties bij de Belastingdienst (Douane en FIOD) en bij het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) vergen in 1999 bijstelling van de samenwerkingsovereenkomsten. De taak die Europol in 1998 heeft gekregen op het gebied van terrorismebestrijding zal op termijn leiden tot een nauwere samenwerking met de Europese veiligheidsdiensten. Vanuit de BVD wordt in 1999 een liaison geplaatst bij de Nederlandse Nationale Eenheid van Europol.

8.2 Samenwerking binnen het Koninkrijk

De veiligheidsdiensten van de Nederlandse Antillen, Aruba en Nederland werken met het oog op de veiligheid binnen het Koninkrijk nauw samen.

In 1997 kwamen de Veiligheidsdienst van de Nederlandse Antillen (VNA), de Veiligheidsdienst Aruba (VDA) en BVD overeen de samenwerking verder te intensiveren. Tijdens een in 1998 gehouden tripartite overleg werden daarover concrete afspraken gemaakt. De samenwerking kreeg onder meer vorm door stages en bezoeken van personeel van VNA en VDA bij de BVD. Voorts stelde de BVD expertise en capaciteit beschikbaar bij de aanpak van integriteitsvraagstukken en van automatiseringsproblemen. Met beide diensten werden cursussen en trainingen opgezet en uitgevoerd voor informatie-analisten en buitendienstmedewerkers.

De samenwerking van de diensten betreft vanzelfsprekend niet alleen het domein van de organisatie-ontwikkeling. De samenwerking op dit terrein bevordert wel de informatie uitwisseling op terreinen waar dat voor de veiligheid van de delen van het Koninkrijk noodzakelijk is.

8.3 Internationale samenwerking

De BVD heeft de samenwerking met buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten in 1998 verder geïntensiveerd. De in het buitenland gestationeerde BVD-liaisons, alsmede de vanuit het hoofdkantoor opererende reizende liaisons, vormden daarbij een onmisbare schakel. De intensiteit van de relatie, daaronder begrepen de vraag of al dan niet persoonsgegevens kunnen worden uitgewisseld, wordt (mede) bepaald door de professionaliteit, betrouwbaarheid en democratische inbedding van de betreffende buitenlandse diensten.

8.3.1 De BVD-liaisons in het buitenland

De crisis in Indonesië en de uitstraling ervan naar andere delen van Zuid-Oost Azië waren belangrijke aandachtspunten van de liaison in Singapore. Andere onderwerpen op zijn gebied waren de ontwikkelingen in Noord-Korea en de verstrekking door dat land van onderdelen van massavernietigingswapens aan landen in het Midden-Oosten, het internationaal terrorisme van het netwerk in Zuid-Oost Azië van de terrorist Osama Ben Laden, de toenemende invloed van Iran en Libië in Zuid-Oost Azië en de veiligheidspolitiek van China. Naar verwachting zal de liaison in Singapore de komende periode opnieuw veel aandacht moeten besteden aan het verloop van de crisis in Indonesië.

De liaison in Caracas (Venezuela) heeft zich in het verslagjaar intensief bezig gehouden met de zusterdiensten op de Nederlandse Antillen en Aruba. Het voornemen bestaat om in 1999 meer accent te leggen op ontwikkelingen in Zuid-Amerika en het uitbreiden en verstevigen van het relatienetwerk in die regio.

Het kantoor van de BVD-liaison in de regio Perzische Golf en Midden-Oosten is in de zomer van 1998 verplaatst van Ankara (Turkije) naar Amman (Jordanië). Het besluit tot deze verplaatsing werd onder andere ingegeven door praktische overwegingen. Amman is immers gunstiger gesitueerd in de regio dan Ankara, hetgeen meer mogelijkheden biedt tot het vergaren van informatie over proliferatie van massavernietingswapens en over radicale islamitische organisaties in de regio. De samenwerking met de Jordaanse dienst ontwikkelde zich voorspoedig. Het hoofd van de BVD bezocht Amman in juni, terwijl in november een delegatie op expertniveau in Jordanië ontvangen werd.

De contacten met de Egyptische dienst werden verder uitgebouwd. De eerste contacten met de inlichtingendienst van Oman zijn veelbelovend en bieden goede perspectieven voor verdieping van de samenwerking.

De liaison in Washington heeft in het verslagjaar prioriteit gegeven aan het verwerven van informatie op het gebied van proliferatie van massavernietingswapens en van informatie over ontwikkelingen in Suriname, Aruba en de Nederlandse Antillen in nauwe samenwerking met zijn collega in Caracas. Voorts is hier aandacht gegeven aan het versterken van het bestaande netwerk. De voorbereidingen op de stationering van een liaison in Moskou werden afgerond.

8.3.2 West-Europese inlichtingen- en veiligheidsdiensten

De goede samenwerking tussen de BVD en zusterdiensten in West-Europa werd gecontinueerd. In het kader van de 'Club de Berne', een samenwerkingsverband van hoofden van 17 West-Europese inlichtingen- en veiligheidsdiensten, werd stilgestaan bij de ontwikkelingen in de telecommunicatie, in het bijzonder op het terrein van encryptie en 'cyberterrorism' en de gevolgen daarvan voor inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Daarnaast kwam andermaal de dreiging uitgaande van radicale islamitische organisaties aan de orde.

Op het gebied van informatiebeveiliging wordt intensief samengewerkt met de vier belangrijkste Europese landen op dit gebied: Duitsland, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk en Zweden. Het gaat in dit informele samenwerkingsverband om het elkaar informeren over ontwikkelingen en waar mogelijk afstemmen van standpunten ten aanzien van informatiebeveiliging mede in relatie tot de belangen van nationale veiligheid in de diverse landen. De Nederlandse delegatie bestaat uit vertegenwoordigers van verscheidene ministeries, waarbij de BVD optreedt als delegatieleider.

8.3.3 Midden-Europese Inlichtingen- en veiligheidsdiensten

Met het oog op de samenwerking met de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in Midden-Europa is de afstemming met de betrokken departementen, met name het ministerie van Buitenlandse Zaken, geïntensiveerd. Een belangrijk aspect van de toenemende samenwerking met de diensten in Midden-Europa is de ondersteuning bij hun transformatieproces.

In mei vond in Praag de jaarlijkse Midden-Europa Conferentie (MEC) plaats. Er werd van gedachten gewisseld over de crisis op de Balkan, ontwikkelingen op het terrein van de georganiseerde misdaad en radicale islamitische organisaties, alsmede over het aanstaande NAVO-lidmaatschap van Polen, Tsjechië en Hongarije. Als vervolg op deze conferentie vonden drie themabijeenkomsten van experts van aangesloten diensten plaats. De behandelde thema's waren respectievelijk de PKK, interceptie van telecommunicatie en de situatie in Kosovo. De BVD organiseerde de laatstgenoemde bijeenkomst. Tijdens de bijeenkomst in 1999 zal gesproken worden over het toekomstperspectief van de MEC.

De contacten met de Roemeense inlichtingen- en veiligheidsdiensten werden in het afgelopen jaar geïntensiveerd. In september bracht het plaatsvervangend hoofd van de BVD een bezoek aan Roemenië. Bij die gelegenheid had hij tevens een onderhoud met de veiligheidsadviseur van de Roemeense president. Deze onderstreepte het belang dat Roemenië hecht aan de samenwerking met de BVD. Centraal in deze samenwerking staan de situatie in de Balkan, georganiseerde misdaad en het transformatieproces van de Roemeense diensten.

In 1998 ontving de BVD een verzoek van de Tsjechische regering steun te verlenen bij het opbouwen van een National Security Authority (NSA), teneinde te kunnen voldoen aan verplichtingen tot beveiliging van infor-

matie die voortvloeien uit het NAVO lidmaatschap. In dit kader verzorgde de BVD een voorlichtingsbijeenkomst in Praag over beveiligingsaanlegenheden voor vertegenwoordigers van overheid en bedrijfsleven. Bezien wordt hoe dit initiatief in 1999 zal worden voortgezet. De BVD adviseert de Tsjechische dienst omtrent de heroriëntatie op de veiligheidsstructuur.

8.3.4 Oost-Europese inlichtingen- en veiligheidsdiensten

In juni bracht een delegatie van de BVD een bezoek aan Moskou. Met de Russische inlichtingendienst (SVR) en de Russische binnenlandse veiligheidsdienst (FSB) werd van gedachten gewisseld over proliferatie van massavernietigingswapens en ontwikkelingen op het gebied van georganiseerde misdaad.

Voorts werden voorbereidingen getroffen voor de opening van een vaste BVD-liaisonpost in Moskou begin 1999. Met de diensten in Estland en de Ukraine zijn afspraken gemaakt over samenwerking op het gebied van de georganiseerde misdaad.

8.3.5 Noord-Afrika

Met de Marokkaanse inlichtingendienst zijn in 1998 afspraken gemaakt om de samenwerking op het gebied van radicale islamitische organisaties te intensiveren. Besloten werd regelmatig bijeenkomsten te houden op expert-niveau.

De relatie met de Algerijnse inlichtingendienst werd op Algerijns verzoek nieuw leven ingeblazen. De komst van een eerste delegatie uit Algiers in maart 1998 werd in november gevolgd door een bezoek van het hoofd van die Algerijnse inlichtingendienst aan het hoofd van de BVD.

Bij het onderhouden van relaties met de diensten in Noord-Afrika wordt de vereiste prudentie in acht genomen. Dit impliceert onder andere dat geen persoonsgegevens worden uitgewisseld.

8.3.6 NAVO en WEU

Onder Turks voorzitterschap heeft het NATO Special Committee dit jaar ruim aandacht besteed aan de voor april 1999 voorziene toetreding van Tsjechië, Hongarije en Polen tot het bondgenootschap.

Vertegenwoordigers van deze drie landen hebben deelgenomen aan het formele gedeelte van de vergaderingen van de hoofden van de NAVO-

veiligheidsdiensten. Inhoudelijk heeft het comité zich onder meer gebogen over de dreiging uitgaande van radicale islamitische organisaties en de mogelijke gevolgen van de crisis op de Balkan voor de NAVO en haar lidstaten.

In april heeft het Special Committee een bijzondere vergadering gehouden in het kader van de Euro-Atlantic Partnership Council (EAPC). Experts van in totaal 38 landen hebben van gedachten gewisseld over het onderkennen van bedreigingen van internationaal terrorisme. De NAVO-Raad heeft het mandaat van het Special Committee inmiddels zodanig aangepast dat sessies met partner-landen als deze eronder worden begrepen.

De BVD neemt als National Security Authority deel aan het overleg in het NATO Security Committee (NSC) en het WEU Security committee. In deze fora is in 1998 uitvoerig overleg gevoerd over de herziening van het NAVO beveiligingsbeleid, beveiligingsconsequenties tengevolge van de uitbreiding van de NAVO en de WEU en de (informatie-) beveiliging in het kader van de internationale vredesoperaties waarbij de NAVO betrokken is.

HOOFDSTUK 9

Naast informatieverzoeken van pers en publiek ontvangt de BVD ook vele verzoeken om inzage in dossiers.

Deze verzoeken worden behandeld op grond van het bepaalde in de Wet openbaarheid van bestuur. Klachten over het optreden van de BVD kunnen worden ingediend bij verschillende instanties, zoals de Nationale ombudsman.

9.1 Verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob)

In 1998 ontving de BVD opnieuw een groot aantal verzoeken om inzage in BVD-dossiers. Deze verzoeken kunnen worden ingedeeld in een drietal categorieën:

- verzoeken van historici en andere wetenschappers met betrekking tot geschiedkundige informatie;
- verzoeken van personen met betrekking tot eigen persoonsgegevens;
- verzoeken met betrekking tot persoonsgegevens van derden.

Deze laatste categorie verzoeken wordt altijd afgewezen in overeenstemming met artikel 16 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en vaste jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. De inzageverzoeken en de vaak daarop volgende bezwaar- en beroepsprocedures zorgden voor een grote druk op de juridische capaciteit van de BVD.

De werkvoorraad bestond per 1 januari 1999 uit 210 zaken. Het ging hierbij om 66 inzageverzoeken, 107 bezwaar- en 33 beroepszaken, alsmede vier zaken in hoger beroep. Verwacht wordt dat de werkvoorraad in 1999 in ieder geval niet zal afnemen.

In 1998 werden tachtig initiële beslissingen op inzageverzoeken genomen, 150 bezwaarschriften behandeld en twintig beroeps-

procedures gevoerd. In deze laatste categorie werden 17 beroepen ongegrond verklaard, terwijl drie beroepen als (gedeeltelijk) gegrond werden beoordeeld. Tenslotte kwamen drie beroepszaken voor de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

9.1.1 Toetsing door de rechterlijke macht

In 1998 bleek, dat zowel de rechtbanken als de Afdeling bestuursrechtspraak instemmen met het gevoerde beleid. Op detailniveau moesten enige aanpassingen plaatsvinden.

Een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van 27 november 1998 trok de aandacht van de pers. In krantenartikelen werd gesuggereerd dat iedereen zonder voorwaarden vooraf zijn of haar BVD-dossier kon inzien. Het ging in deze zaak echter om de vraag of een algemeen verzoek om inzage in het eigen dossier in behandeling zou mogen worden genomen. Tot aan het moment van de uitspraak werd een dergelijk verzoek afgewezen, omdat dit inzicht zou kunnen bieden in het actueel kennisniveau van de BVD. De Raad van State heeft nu bepaald dat een verzoek om inzage in de eigen persoonsgegevens voortaan ambtshalve kan worden beperkt tot een verzoek om inzage in niet-actuele gegevens. Inhoudelijk verandert er overigens weinig in de bestaande procedures.

Op 14 december 1998 nam de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State een beslissing, waarbij ze instemde met de tot op heden gevolgde beleidslijn dat geen informatie wordt verstrekt die zicht biedt op bronnen, werkwijzen of het actuele kennisniveau van de dienst. Verder werd een fiat gegeven voor het in bepaalde gevallen verstrekken van samenvattingen in plaats van bewerkte kopieën van documenten, als dat een efficiënte werkwijze bevordert.

9.1.2 Behandeling van inzageverzoeken in de toekomst

De behandeling van inzageverzoeken vereist een grote mate van zorgvuldigheid. Enerzijds heeft een verzoeker binnen wettelijke grenzen recht op een ruimhartige behandeling van zijn verzoek. Anderzijds dient voorkomen te worden dat informatie wordt vrijgegeven die de privacy van derden of het functioneren van de BVD en daarmee de veiligheid van de staat kan schaden.

Gelet op de vereiste zorgvuldigheid bij de behandeling, het grote aantal verzoeken en het stijgende aantal bezwaar- en beroepsprocedures bleek

het in 1998 in 95% van de gevallen onmogelijk beslissingen te nemen binnen de daarvoor wettelijk gestelde termijnen.

De nieuwe Wiv voorziet daarom voor wat betreft de inzageverzoeken in een ruimere behandelingstermijn, die beter aansluit op de eisen van de praktijk. Uiteraard wordt er, binnen de mogelijkheden die daarvoor zijn, naar gestreefd de achterstand in de behandeling van inzageverzoeken en bezwaarschriften op termijn weg te werken.

9.2 Klachten

Klachten over de BVD kunnen - behoudens bij de dienst zelf - bij drie instanties worden ingediend. Een klager kan zich wenden tot de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer of de Nationale ombudsman. Met de ombudsman zijn afspraken gemaakt die garanderen dat hij in het kader van een klacht (vertrouwelijk) kennis kan nemen van alle relevante gegevens - dus ook operationele informatie - waarover de BVD beschikt. De op een klacht betrekking hebbende stukken worden door de substituut-ombudsman persoonlijk ingezien en de betrokken BVD-ambtenaren worden ook persoonlijk door de substituut-ombudsman gehoord. De ombudsman kan zich zodoende een goed oordeel vormen over alle aspecten van een klacht. Bovendien hanteert de ombudsman voor het in behandeling nemen van klachten over de BVD een lage drempel. Klachten over vermoede of beweerde gedragingen van de BVD behoeven slechts te worden onderbouwd voor zover dat op een terrein als het onderhavige in redelijkheid kan worden verlangd (zie TK 1991-92, 22550, nr.2, blz. 240 en 241). Voor alle duidelijkheid wordt ten slotte opgemerkt, dat het optreden van de BVD niet alleen door klachteninstanties maar ook door de rechter kan worden getoetst. Over eventuele strafbare feiten die in het kader van de taakuitvoering van de BVD worden gepleegd, oordeelt de strafrechter. Bij de civiele rechter kan in geval van vermeend onrechtmatig BVD-handelen een schadevergoeding worden gevraagd en de administratieve rechter oordeelt over bepaalde beslissingen zoals het weigeren inzage toe te staan in BVD-dossiers of weigeringen om personen toe te laten tot vertrouwensfuncties. Zie in dit verband de passages in dit jaarverslag over veiligheidsonderzoeken en Wob-verzoeken.

9.2.1 Aantal klachten

In 1998 werden vier klachten over de BVD ingediend. Twee daarvan waren niet-ontvankelijk omdat zij geen betrekking hadden op gedragingen door of onder verantwoordelijkheid van de BVD verricht. Het aantal wel-ontvankelijke klachten is gelet op de hoeveelheid contacten van de BVD met burgers en de gevoelige inhoud van die contacten laag. De conclusie lijkt dan ook gerechtvaardigd dat de BVD bij de uitvoering van zijn taken zorgvuldig te werk gaat. Een bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ingediende klacht betreffende vermeend onterecht optreden van de BVD is nog in behandeling. De Nationale ombudsman zond een bij hem ingediende klacht over de gang van zaken bij een sollicitatie naar een functie bij de BVD ter behandeling aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Deze verklaarde de klacht ongegrond. De klager heeft geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de klacht vervolgens opnieuw aan de Nationale ombudsman voor te leggen.

HOOFDSTUK 10

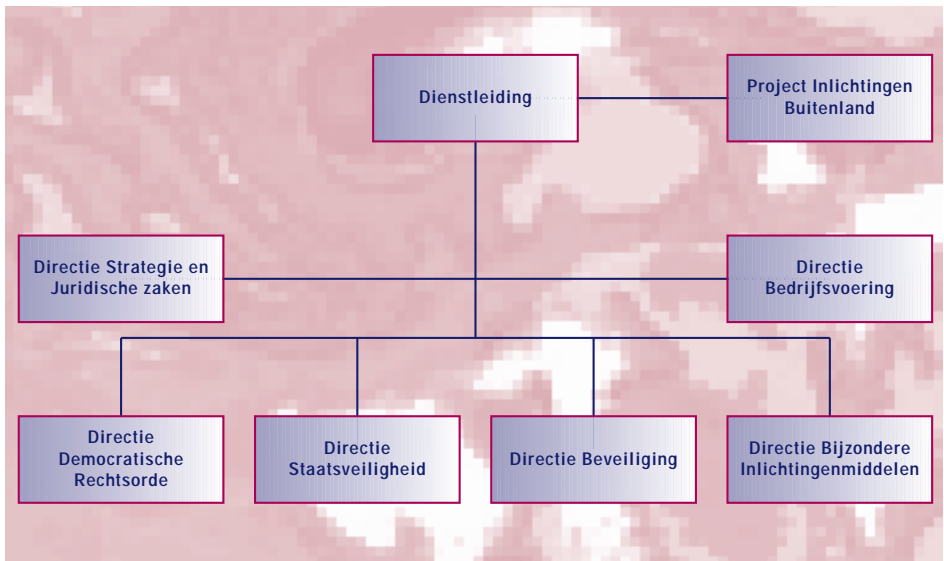
De Binnenlandse Veiligheidsdienst maakt deel uit van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De bijzondere positie van de BVD maakt dat, binnen de kaders van het departement, op een aantal terreinen een eigen beleid wordt gevoerd op het gebied van organisatie, personeel, informatievoorziening en financiën.

10.1 De organisatie van de BVD

De nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, waartoe een voorstel bij de Tweede Kamer is ingediend (zie hoofdstuk 1), zal een aantal ingrijpende gevolgen hebben voor de organisatie en de werkwijze van de BVD. Zo moet, indien het wetsvoorstel is aanvaard, een aantal nieuwe taken worden ingevuld, zoals de notificatieplicht en de nieuwe inlichtingentaak met betrekking tot het buitenland. Daarnaast moeten intern procedures worden bijgesteld en nadere regels worden gemaakt om een goede uitvoering van de nieuwe wet mogelijk te maken. Voorts zal de nodige aandacht worden besteed aan opleiding en aan interne en externe communicatie over de gevolgen van de nieuwe wet.

In 1998 werd een begin gemaakt met het verbeteren van de (management) informatievoorziening via de implementatie van een omvangrijk nieuw geautomatiseerd documentair informatie- en workflowmanagementsysteem. Ook is begonnen met de opstelling van een Strategisch Meerjaren Perspectief waarin onder meer een samenhangende visie op de verschillende taakvelden en een prioriteitstelling aandacht zullen krijgen. Aan de invoering van integraal management is veel aandacht besteed. Zo ook aan de verbetering van de 'geheugenfunctie' waaronder de vorming van een centrale afdeling RDA (Registratie, Documentatie en Archief). De archivering bij de BVD is een onderwerp dat ook door de politieke aandacht het nodige gewicht heeft gekregen (zie bijlage 2).

Onder meer met het oog op een adequate uitvoering van de in februari 1997 ingevoerde Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo) en met de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv) in het vizier heeft de BVD zich in 1998 voorbereid op een reorganisatie. Per 1 januari 1999 heeft deze zijn beslag gekregen en bestaat de BVD uit zeven directies. In de nieuwe organisatiestructuur zijn taken en verantwoordelijkheden opnieuw vastgelegd en werkprocessen gestroomlijnd. Een van de meest in het oog springende veranderingen is de directie Beveiliging. In deze directie zijn de beveiligingstaken gebundeld die eerst waren ondergebracht bij afzonderlijke directies. De directie vervult de beveiligingsbevorderende taak en verricht veiligheidsonderzoeken. De - opnieuw ingerichte - directies Democratische Rechtsorde en Staatsveiligheid verrichten onderzoek naar personen en organisaties die een bedreiging kunnen vormen voor de democratische rechtsorde, de veiligheid van de staat of andere gewichtige belangen van de staat. Met het oog op de nieuwe inlichtingentaak gericht op het buitenland is een project Inlichtingen Buitenland in het leven geroepen. Dit dienstonderdeel bereidt de implementatie voor van de nieuwe taak. Het ligt in de bedoeling dat na het in werking treden van de wet de nieuwe taak wordt ondergebracht in een volwaardige directie van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, zoals de dienst dan zal heten.

10.2 Personeel

Op 31 december 1998 waren 563 medewerkers in dienst: 188 vrouwen en 375 mannen. Het aantal formatieplaatsen bedroeg 581. De instroom in 1998 bedroeg 41 medewerkers. Daartegenover stond een uitstroom van 25 medewerkers. Het aantal allochtonen in dienst van de BVD bedroeg 55.

Zoals ook bij andere (overheids)organisaties het geval is, is de BVD-organisatie aan het vergrijzen. De gemiddelde leeftijd bij de BVD is thans 43,8 jaar. In sommige functiegroepen ligt de gemiddelde leeftijd ruim boven dit gemiddelde. De uitstroom als gevolg van het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd zal dan ook geleidelijk aan toenemen. Het tijdig overdragen van kennis en ervaring en het aantrekken van gekwalificeerd personeel zal de komende jaren een extra aandachtspunt zijn.

Het belangrijkste onderwerp in 1998 was de voorbereiding van de organisatieveranderingen die uiteindelijk per 1 januari 1999 zijn geïmplementeerd. De reorganisatie kwam tot stand na een periode van constructief overleg met de Ondernemingsraad.

Voor ruim vijftig procent van de medewerkers was bij de reorganisatie in meer of mindere mate sprake van wijzigingen in het werkpakket. Met de nieuwe organisatiestructuur en inbedding van de verschillende functies zijn tevens maatregelen genomen om de flexibiliteit van de medewerkers en de mobiliteit binnen de organisatie in de toekomst te vergroten. Ook is de samenwerking met organisaties die door de aard van hun werkzaamheden aansluiten op de mobiliteitsbehoefte van BVD-medewerkers verder uitgebouwd. De interne en externe mobiliteit van medewerkers bedroeg in 1998 ruim 15%.

Naast de reguliere activiteiten die in het kader van de Arbeidsomstandighedenwet plaatsvinden, zijn er enkele activiteiten voorbereid die in 1999 worden uitgevoerd. Het gaat hierbij om het periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO), dat aan alle medewerkers wordt aangeboden die tenminste twee uur per dag beeldschermwerk verrichten en het preventief medisch onderzoek (PMO) ten behoeve van medewerkers van vijftig jaar en ouder, eveneens op vrijwillige basis. Ook worden alle medewerkers voorgelicht over beeldschermwerk, de daaraan gerelateerde fysieke klachten en de preventieve maatregelen om deze te voorkomen.

10.3 Informatievoorziening

Het nieuwe documentair informatiesysteem is in 1998 dienstbreed in gebruik genomen. Hiermee beschikt de dienst over een modern en betrouwbaar geautomatiseerd hulpmiddel ter ondersteuning van de werkprocessen; de invoering ervan heeft tegelijkertijd ook een aantal potentiële millenniumproblemen opgelost.

Door vernieuwing van de technische infrastructuur en de invoering van een groot aantal nieuwe applicaties is belangrijke vooruitgang geboekt met de oplossing van het millenniumprobleem, zeker waar het de zogenaamde vitale objecten betreft.

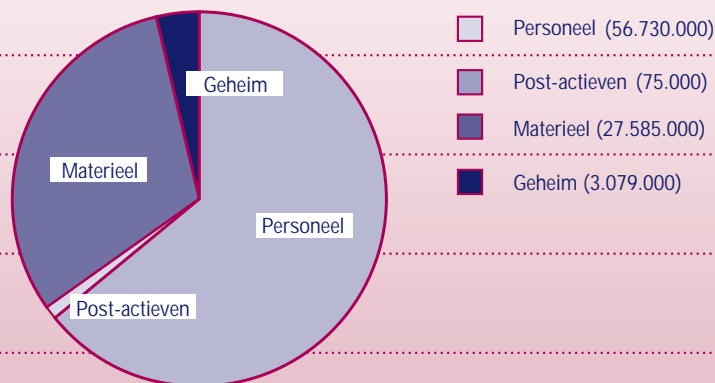
In vervolg op de vernieuwing van het open-bronnen netwerk van de BVD, dat wil zeggen de aansluiting op een groot aantal externe databanken via Internet, is het aantal werkstations binnen de BVD het afgelopen jaar aanmerkelijk uitgebreid. Daardoor is de toegankelijkheid van de informatie uit open bronnen verder vergroot.

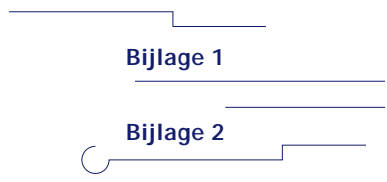
10.4 Financieel kader

In 1998 is bij de dienst - evenals elders bij de rijksoverheid - fors geïnvesteerd in het oplossen van het millenniumprobleem.

De geautomatiseerde systemen bij de dienst zullen in 1999 naar verwachting volledig millenniumproof zijn gemaakt.

Figuur 3 Begrotingscijfers 1998 (realisatiecijfers)

Bijlage 1

Kamerstukken c.a. inzake de BVD 1998

Bijlage 2

Sturing en controle

Bijlage 1 Kamerstukken c.a. inzake de BVD 1998

1. Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

- 24714** **Verslag van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten over haar werkzaamheden in het jaar 1995**
nr. 5 Lijst van vragen en antwoorden d.d. 13 februari 1998 over het overzicht van de controlestelsels met betrekking tot de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in een aantal andere landen.
- 26279** **Verslag van de commissie voor de inlichtingen- en Veiligheidsdiensten over haar werkzaamheden in het jaar 1997**
nr. 1 Verslag (vastgesteld 6 november 1998)
- 25877** **Regels met betrekking tot de inlichtingen- en veiligheidsdiensten alsmede wijziging van enkele wetten (Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 19..)**
- A Advies Raad van State
- nr. 1-2 Voorstel van wet
- nr. 3 Memorie van toelichting
- nr. 4 Nota van verbetering
- nr. 5 Verslag van vaste commissie voor Binnenlandse Zaken

2. De Rijksbegroting**Begrotingsbehandeling 1998:**

o.a. verslag algemeen overleg voortgangsrapportage Integriteit van het openbaar bestuur.

TK 1997-1998 25600 VII nr. 32

Begroting 1999:

o.a. vragen en antwoorden over de WOB, prioriteiten-cybersquads.

TK 1997-1998 26200 VII nr. 7

verslag wetgevingsoverleg,
millenniumproblemen,
documentaire informatievoorziening

TK 1997-1998 26200 VII nr. 9

3. Overige (Kamervragen e.d.)

Aanhangsel handelingen Tweede Kamer 1997-1998 nr. 631

Antwoord op vragen van de leden Roethof en Scheltema-de Nie over het aftappen van telecommunicatie.

Aanhangsel handelingen Tweede Kamer 1997-1998 nr. 818

Antwoord op vragen van de leden van Oven, Valk en Woltjes over berichten inzake aftapping van communicatiemiddelen van EU-listaten onder verantwoordelijkheid van het Verenigd Koninkrijk.

Aanhangsel handelingen 1997-1998 nr. 1177

Antwoord op vragen van de leden Varma en Rosenmöller over het ontslag van een documentaliste van de BVD.

Aanhangsel handelingen 1997-1998 nr. 1217

Antwoord op vragen van de leden Van den Doel en Cornielje over de dreiging van een mogelijke aanslag met biologische en chemische wapens.

Aanhangsel handelingen 1997-1998 nr. 1294

Antwoord op vragen van de leden Lilipaly en Dijksema over de vermeende acties van de Turkse geheime dienst.

Aanhangsel handelingen 1997-1998 nr. 1295

Antwoord op aanvullende vragen van Rabbae en Sipkes over de vermeende acties van de Turkse geheime dienst.

Aanhangsel handelingen 1997-1998 nr. 1718

Antwoorden op vragen van het lid Verhagen over mogelijke betrokkenheid van in Nederland verblijvende extremisten bij terrorisme.

Aanhangsel handelingen 1998-1999 nr. 232

Antwoorden op vragen van Kant en Varma over een rehabilitatie-verzoek van de heer Wilman.

Handelingen Tweede Kamer d.d. 24 november 1998 blz. 28-1916 t/m 28-1918

Mondelinge vragen van de heer Dittrich over vermeende training van tieners in Nederland door de PKK.

1. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor het werk van de Binnenlandse Veiligheidsdienst. De minister maakt deel uit van de Ministeriële Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. Deze commissie, waarin verschillende ministers zitting hebben, coördineert de politieke sturing van de BVD en de Militaire Inlichtingendienst (MID). Op ambtelijk niveau vindt afstemming plaats in het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland.

De minister legt verantwoording af aan het parlement. De Tweede Kamer heeft uit haar midden de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten gevormd. Met deze commissie vindt vertrouwelijk overleg plaats over zaken die in verband met de veiligheid van de staat niet in het openbaar kunnen worden besproken.

1.1 De Ministeriële Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

De Ministeriële Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (MICIV) staat onder voorzitterschap van de minister-president. De andere leden van de MICIV zijn, naast de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de ministers van Buitenlandse Zaken, Defensie, Justitie, Economische Zaken en Financiën en de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat. Aan het overleg wordt tevens deelgenomen door de leden van het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (CVIN) en door de secretarissen-generaal van de betrokken ministeries.

In 1998 kwam de MICIV één keer bijeen. De belangrijkste onderwerpen waren de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, de interceptie van telecommunicatie en cryptografie.

1.2 Het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

Het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (CVIN) staat onder voorzitterschap van de coördinator van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van het ministerie van Algemene Zaken. Het CVIN bestaat verder uit de adviseur van de coördinator, de hoofden van BVD en MID, alsmede uit vertegenwoordigers van de ministeries van Justitie en Buitenlandse Zaken. Als onderwerpen aan de orde zijn die ook betrekking hebben op andere ministeries, dan worden zij eveneens uitgenodigd. In 1998 zijn de ministeries van Economische Zaken en Verkeer en Waterstaat regelmatig bij de vergaderingen van CVIN aanwezig geweest.

Het CVIN kwam het afgelopen jaar maandelijks bijeen, in enkele maanden twee keer. Op de agenda stonden onder andere: de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, interceptie van telecommunicatie, cryptografie, de ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië, het archiefbeleid, proliferatie van massavernietigingswapens, radicale islamitische organisaties, de relatie tussen Nederland en Suriname, de Koerdische kwestie en de ontwikkelingen in Indonesië. Ter voorbereiding op de MICIV-vergadering was er een bijeenkomst van de CVIN, samen met de secretarissen-generaal van de betrokken ministeries (CVIN-plus).

1.3 Parlementaire controle

De parlementaire controle op het werk van de BVD wordt, voorzover het beleids- en andere openbare aangelegenheden betreft op de gebruikelijke wijze uitgeoefend door de Tweede Kamer. Waar het gaat om vertrouwelijk overleg over operationele aangelegenheden, wordt het overleg gevoerd met de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. Deze commissie bestaat uit de fractievoorzitters van de vier grootste partijen.

1.3.1 De Tweede Kamer

De vaste commissies voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, voor Defensie en voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen hebben op 15 oktober 1998 met de betrokken bewindslieden overleg gevoerd over het rapport van de parlementaire werkgroep onderzoek archieven inlichtingen- en veiligheidsdiensten 'Beheren en bewerken' (de werkgroep

Valk) en de kabinetsreactie hierop (TK 1998-99, 25809, nrs. 4 t/m 9). De in het rapport opgenomen aanbevelingen betreffende de behandeling van BVD-archieven zijn inmiddels voor een belangrijk deel overgenomen. Op het resterende deel zal worden terug gekomen in het kader van de behandeling van het voorstel voor een nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Reeds eerder werd aan de Tweede Kamer toegezegd dat de nog uit te voeren vernietigingen van BVD-archieven zullen plaatsvinden op basis van een ingevolge de Archiefwet 1995 vastgestelde selectielijst en nadat de Raad voor Cultuur een advies heeft uitgebracht over de resultaten van een op basis van deze lijst uitgevoerde proefbewerking en daarover met de Kamer van gedachten is gewisseld. Naar verwachting zal de Raad voor Cultuur medio 1999 dit advies uitbrengen.

Bij het mondelinge vragenuur op 24 november 1998 werd met de Tweede Kamer gesproken over berichten in de media betreffende PKK-trainingskampen in Nederland. Op 9 december 1998 besprak de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het BVD-jaarverslag 1997 en het verslag van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten over datzelfde jaar. Bij dit overleg kwam ook het BVD-rapport de 'De politieke islam in Nederland' aan de orde. Vragen die bij het overleg van 9 december door tijdgebrek niet konden worden beantwoord, werden door de minister bij brief van 12 februari 1999 schriftelijk beantwoord. Verder heeft de Tweede Kamer in 1998 bij de bespreking van diverse onderwerpen, zoals het Lockerbie-gerechtshof en de JBZ-raad, de BVD-invalshoek aan de orde gesteld. Een overzicht van de schriftelijke vragen die in 1998 door leden van de Tweede Kamer over BVD-activiteiten werden gesteld, is opgenomen als bijlage 1 van dit jaarverslag.

1.3.2 Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Met de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer werd tweemaal gesproken. Bovendien ontving de commissie meerdere keren schriftelijk informatie. De commissie heeft te kennen gegeven dat zij in het vervolg ten minste vijf maal per jaar over de BVD wil vergaderen.

Tijdens een overleg op 16 januari 1998 werd met de commissie gesproken over de gevolgen die het creëren van een wettelijke notificatie-verplichting, dat wil zeggen een verplichting om betrokkenen in kennis te stellen van de inzet van bijzondere inlichtingmiddelen, zal

hebben voor het effectief functioneren van inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Op 11 november 1998 werd de geheime versie van het BVD-jaarverslag 1997 met de commissie besproken. In deze versie is operationele informatie opgenomen die in het belang van de staatsveiligheid niet openbaar kan worden gemaakt. Verder kwamen tijdens deze bijeenkomst een actuele operationele aangelegenheid aan de orde en werden enkele procedurele kwesties voor het contact met de commissie besproken. Tenslotte werd gesproken over de Bijlmerramp. Naar aanleiding van dit overleg werd aan de commissie schriftelijk enige informatie verstrekt die later ook aan de parlementaire enquêtecommissie Vliegcramp Bijlmermeer ter beschikking werd gesteld. Deze informatie wierp overigens op geen enkele wijze nieuw licht op de ramp.

De commissie brengt over haar werkzaamheden verslag uit aan de Tweede Kamer. Dit openbare schriftelijke verslag heeft noodzakelijkerwijs een beknopt karakter.

Colofon

Uitgave

Binnenlandse Veiligheidsdienst
Afdeling Interne en Externe Betrekkingen
Postbus 20010
2500 EA Den Haag

Basis ontwerp

H. Slingerland bNO Grafische Vormgeving en Art Direction,
Vlaardingen

Lay-out en druk

Drukkerij De Bink bv, Leiden

Juni 1999